Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 23 ОКТЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 127 (6102). ● Мах 2 кепиг.

Советски Союза къахьегамхой! ХIара балха моттиге айе къахьегама овсарле, эффективности дикали! 1979 шера план, иттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабе!

Сийле хийла коммунизм хьалъеча хьалхле лелаеча дикагIча коллективай, пятилетка ударникий!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 62 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

ГУРАХЬА ЯЛАТ ДIАДУВЧА

Iуйрйина отта дохи дIададаланза дар Шалински района XX партсъезда цIерагIча совхоза кертттара агроном С. Доктухаеви партбюро секретарь М. Ибрагимови кхай тIа бахьнача хана. Рахьа хилар уж гурахьа дув ялат дIаде деза беррига механизаторaш бригаде вIашагIкхийтта бIаргабайча.

Хе на йовеш, керттерча агронома дIайийцар механизаторашта ялат дIадера кампани чакхъякхкара а, цу деша йоржальча социалистически яхьа а отталь мероприятеш.

Керттера агроном цIаьхха а хьож селлкий ялат дIадувча аппараташка.

— Ерригаш нийса я, — йоах цо. ДIаболабо мегаргба болх. Дикача новкъа хилда шо!

Цкъинненa тIехьа шоллагIъар а йолш йолалу ялат дIадув агрегаташ. ЙоттIаш йола кIоаргал йолаш дIадув фу. Рахьа бе специалисташ.

Совхозе дIаде дезар 900 гектар ялат да. Дерригача ден сердалах пайда а эцаш болх бу трактористаша. Шоай гIулакха говзанчаш ба Довлетмурзаев Iумар, Успаев Шуду, Джанаралиев Муса, ВЛКСМ членаш бола Эльдаров Сулейман, Юнусов Салман. НормагIа 14 йолаш царех хIаране дIадув 18 — 20 гектар ялат.

Б. АХМАДОВ.

ЭЛОУ-АВТ установка Грозне хьалье эггара хьалхара загал Iо а тохаш дIайолаелар Ленина орден лелаеча № 7 йолча треста Грозненски гIишлоша монтаж еча управлене хьалхагIча участка монтажникий бартайна коллектива. Цу хана денз слесарашел монтажникашел Iалаьмате боккха болх баьб. Цар монтаж яьй трубопроводий оборудованеш, колоннай, пиликий, теплообменникий, холодильникий, комплекса ихьйолча объектай металлоконструкцеш блокашта. Из беррига болх хIана комиссе а хьежа дIабелнаб цар. Болх бе йолаенний лоархIаче объект.

СУРТА ТIА: ГМУС хьалхалатта монтажникаш (аьрдехьара аьттехьа) — Сипельников Александри Карпанльский Георгий: ишта я хьалхьаь хьина ЭЛОУ-АВТ установка.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПРОДУКЦИ ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

Хоош ма-дарра, — аьлар «Промавтоматика» яхача Грозненски Iилма - производственни объединенс опытни завода керттерча инженера Чумаченко Анатолий Дмитриевича — ер пятилетка продукци дика хьае еза аьнна кхайкаяь я. ХIаьта тхона къаьстта чIоагIа доагIа из, хIана аьлча тха цехашка хьаь Iилма - тохкама институташка конструкци оттаь арайоакхаш йола керда аппаратура бокъонца чIоагIъяьчул тIехьагIа мара серийни арахеца йолаергьиц. Цудухьа оаха эггара хьалхара аргIана тераш тIабохийт моллагIа оахош арахеца продукци цхьаккха а сакхат доацаш хилийтара, цу тIехьа къовсам а лоаттабу.

Плани тIайица декхараш кхоачашдара хьакъехьа аьнча тха предприяти хьалхалаттарех я. Шоай дош дизза кхоачашду тха болхлоша.

Продукце дикалга хьожаш лаьрхIа комисси я заводе. Цо тIахьожам лоаттабу арахецаш йола продукци дика хилийтара. Цу тIехь доккхий толамаш а даьхал. Заводе хьаеш йола моллагIа а продукци, къаьстта эггара кьалха арахецаш яр дукхача лагIашка гIолла чакхйоакх. Цунга хьож бригадир, мастер, цеха е участка начальник, тIахкха комисси. Во а йолаш чакхъяла йиш яц цун. Масала, ТМ-120-1 яха заводе арахеца телемеханически система дикала Знак еча я. ХIана укх сахьате цу предприяте арахецача эксплуатацие дIаенача продукцех ах совгIа я из. ТМ-120-1 мехкдаьтта промышленности чIоагIа эшаш аппаратура я. Цо хьахойт давлени, температура, турба чура кхачал мел сиха дIайода. Нагахьа сапна турба яйкха моттит хилча, из мичахьа я гучадоах. Из отталый дукен халксьацIга юкъерча «ДоттагIал» яхача мехкдаьтта провода тIа, Уралосибирски мехкдаьтта провода тIа, кхычахьа. Массанахьа а дика могаеш я.

Советски Союзе из система эггара хьалха хьае йолаьр а хьаеш яр а из завод я.

Ишта дика лоархIаш я цига хьаеш йола ТСКУ-3-М яха аппарат а. Вайна хIара денна гу городий улицашка латта светофораш. Уж а цига хьаеш я.

Мел боккха лоархIам болаш буруг деттарашта мел чIоагIа накъайолаш я мехкдаьтта, газа, хий скважина мел кIоаргьенвай хойта система. Из эггара хьалха оттайир Карабулакe скважинаш йоахача. Геттара шо, дика хилар хьа а кьекхар.

Ишта дика могаль я заводе хьаеш йола биотехника датчикаш микробиологе аппаратораш.

ХIана заводе кийчъеш я гаьна рейсагIа ухача автобусашка хьожаш хургIола аппарат. Цо хойтаргда автобус мел гаьна я, из телха я е яц, сеца я е йодаш я. Из цхьа тамаше аппарат я, яхаш юш цига.

Продукци дика хьаяра тIехьара къовсам лакха лоаттабу цу предприяте. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул эггара хьалха хьахьонкхаше а хьаяь продукци могаш мегаргйола нах.

— Шерагара шу массаза доал дукхагIа аттача боал тха болх, — йоах технически тIахьожама отдела начальника заместителa Пырно Александр Ивановича. — ДIаладаха шера эггара хьалха хьахьонкхаше а хьанцар тха ерригача продукцех 98.5 процент, хIаьта ер шу чакхдоалаш лакхлургьа из процент. Шоай тамагIа а долаш болх беш хIана кхоавтыкъа совгIа саг ба.

Парте Нохч - ГIалгIай обкома член волча Ануфриенко Борис Васильевича кулгаладеча бригадо болх бу шин тамагIа а долаш. ХIаьта цу бригадага гIолла арайоал яхестельная продукци.

Заводе хьалха латт электронни монтажа (участка начальник М. А. Коновалов), гальванически (участка начальник А. А. Дубровин), механически (участка начальник В. К. Севостьянов), уйстхай коллективаш.

Новкъоста Ануфриенной бригадацерча токарах коммунистах Кривошеев Анатолий Антоновичах, слесарах Полоус Виктор Петровичах, фрезеровщикках Касьянов Анатолий Александровичах доаю кулгаш дола нах оал. Ишта ка радиоаппаратура регулировщик Цахигов НапаIа а.

Заводо шин продукци хьаю Iилма - тохкама институташа хьачутелача чертежашка хьежа. Эггара дукхагIа кулга заказаш тел «ГрозНИПИнефть», биотехника Ерригсоюзни Iилма - тохкама институташа.

Сийлахь-йокха В. И. Ленина 110 шу дизара ма-боагIара накъабохара тIехьара социалистически яхь шерра яьржай предприяте участкашта, бригадашка, къаьст-къаьстача болхлошта юкъе. Цу дезача денна производственни толамаш даьха, продукци кхы а дикагIа арахеца йолаль накъбаха дага ба завода болхлой. Объединене хьалха латтача царга из ду а лургда.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Рационализаторий гIулакхаш

«Грозэнерго» районни энергетически управлене предприятешка болх беш я рационализаторий йоккха отряд. Цар творчески инициатива тIехьаль и йIовхала энергетически оборудованеста тешшамен кхом беши болх байтара.

Карара шу хIадоладелча Iоне рационализаторски предложенеш балха юкъекхуларах хьахинна экономически эффект 61 эзар сом да.

Рационализаторски болх дика барна белгальнинна я «Грозэнергоремонта» ремонтно-наладочни предприятеи № 2 йолча йIовхала электроцентрален коллективаш.

ХIамач хьисап долаш, хьнаре рационализатораш ба электрослесарь В. Железнов, слесарий бригадир А. Таaев, мастер П. Рыжий, инженераш Ю. Сергеев, В. Глушенко.

Х. СУРУДЖАНЦ. «Грозэнерго» оператор.

Соахка хиннар хургдий-хьогI?

РЕЙД

«Назрановский» совхоз 2100 гектара тIара чу а ийца, 5100 тонн фуальхьа хьажкIаш пачхьалкхента йоккха езаш я. 100 механизатора лелаеш дукха машинаш, комбайнаш и укхаза хьувкъам чуберзабеш. Ялат чуэцашхьа а Iалашлу хьайбашта доакъар.

Вокхаме 2000 бежан да, царех эзар совгIа ett а болаш. Цул совгIа, Iаьнгара даха дезаш жа да — 8 эзар. Дукха доакъар деза царна.

— Йол хьакха доладалалехьа, ипатовски методагIа доакъар кийчду отрядаш вIашагIъехкар оаха, — дувц совхоза кертерча зоотехника Дударов Батыра. — Ахь кие а гуйран хьалхарча беттаьшка а цар Iалашъяьй 1,5 эзар тонн йол, 2 эзар тонн ча, 8 эзар тонн силос, ишттa витаминни баьний хьоар. Оахх лерхIачох Iалашдаь доакъар шортта тоъаргда хьайбаш Iаьнгара даха. Деррига доакъар фермаш йолча хьатIадендеd. Бакьда, цох кхоачам баь ца Iеш, дIахо кийчду оаха доакъар.

Аьта гIадамаш шоллагIа дIайийнача мошача хьажкIий гIадамашца дIаздеш, царех карбамидох а сташ цIоагашка дехи совхозе укх деношка. Из болх беш 20 автомашин, 15 тракторни лафет, 3 йе лела шасси, 10 маиар я. Мажараш а тракторни тележкаш санна хьаьа я, бакьда, шозза дукхагIа доакъар доде цу тIа. Электрогазосварщик ГI. Евлоеви тракторист А.-С. Батаеви ба уж хьаьраш.

Дукха ба гуйра чуерзача белгалбаьнна къахьегаш бола нах. Царех ба: Умахов Ахьмадхан, вечарий Дудургов Iар Яхьяь Жабраьил. Царех хIаране дийнахьа цаIи ахи норма кхоачашъю. Силос Iотташа цахаддаш болх беш я Картоев Хьусена лелаю «С-100» яха трактор. Мальсагов Османа бульдозер. КIоагашка йолла лерхI 12 эзар тонн силос.

Сихьенна болх беш я Пхьилекъонгий-Юртарча отделенера доакъар кийчду звено а. 56 гектар долча кхай тIа дIайина баьцаш тIехдика хиннай. Уж хIана чуэцаш боахк механизатораш. Доакъар кийчдечар 120 тонн йол лерхI укхазара кхы а.

Совхоне кхы а торонаш я доакъар дукхагIа Iалашде. 1150 гектара тIа дIадийнад генараш. Гидуаргий кортош тенарий отходаши вIашегIа а эдаь. АВМ-0,65 яхача машинаца чакхдаьхача башхадика доакъар хул. Ишта даьккха хьоар 200 тонн Iалашде лерхI болхлоша.

Лоаллахарча «Октября 40 шу» яхача совхозе а во лелаш доакъар Iалашделга. Цудухьа районе эггара лакхагIа дола хьокхамаш даькад цига хьайбай продукци йоацихача.

Цхьабакъда, массанахьа а лелац гIулакх ишттa дика. Масала, «Маяк» яхача совхозе планагIа кийчъе езачул кхоза кIезигагIа кийчъяьй йол, ишта ча, сенаж. 200 тонн витаминни хьоар даккха дезаш бар укхаза, бакьда, iа ханарча дийнахьа цхьа грамм и даьккхадац.

— Маьлхо еррига даьгIенаш йонгаяьй тха, — яхаш бехказа бовла гIерт совхоза култалхой.

Ахкни доrIаш кIезига дийлхьага бакъда. Лоаллахарча боахамашка а кхы дикагIа хьалаш хиннадац. ХIаьта я пар-и шоашта доакъар Iалашдаьд. Хаоттам дика боашта кхета а деш, цхьа саьат ха иа йоеш, ханнахьа шийобешар уж доакъар Iалашде. ХIаьта «Маяк» яхача совхозе дIа-юха хьайна балалехьа баьцаш йокъаелар. Цудухьа 720 тонн йол Iалашъе езача, еррига кийчъяьр 220 тонн мара яц.

Соахка Iаьлий-Юртарча отделене (управляющи Евлоев Хьасан), дика ца бойя а, болх беш яр витаминни хьоар доакхха агрегат. Укх шера массанена а биццъеннай из. Де денар а даь, из дIайолаллийта саг хилавар боахаме.

Мишта кхетаде дезаш да укхаза этта хьалаш? Кулгалхой мекъа хилар, сагота ца хилар мара кхы фуд из?

«Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача совхозашка генарий отходий хIара килограммах пайда эца гIерте, укхаза цу гIулакха сагота бац. Гидуаргий кортош кхычар санна хьагулдаьдаларе, бIаьн тоцкаш дика доакъар Iалашде йиш яр укхаза, комбайна тIехьаюова накопитель ца хилар бахьан долаш довдир мега доакъар. Тамаш ецай, шоашца ца хиача, лоалохошкара тьайкха а де дезар на дар?

— Селла кIалдеса а дац тхо-и, — йоах кертерча зоотехника. — Оаха 4 эзар тонн хила езача, 5 эзар тонн совгIа силос Iалашъяьй.

ДIахо къамаьл дича гучадоал боахаме долча хьайбашта кхы а цIеначa фух доло 200 шинар Ставропольера эца лаьрхIалга. Из дика гIулакх да. ХIаьта, хьайбаш Iоттакхстам хилча доакъар кхы а дукхагIа хила ма деза.

ХIана чуэцаш латтача хьажкIий аьта гIадамаш гулдоре а кIезиг-дукха гIулакх тоалургдар. Цу торонах а бизза пайда эцац. Дукха доакъар дов кхай тIара цIаухаьча хана. Укхаза а кулгалхоша транспорт тоъац тIома, яхаш, бахьанаш доах.

Соахка ишта гIулакх лададар бахьан долаш газеташ тIа шозза критика йир совхоза. Цу хана раьза бацар боахама кулгалхой, ца боагIа бехк баьнихаб тхоах яхаш. Бакъда, хано хьаьекхар бехке маьлаь, бакъ малхв — хьайбаш Iаьнгара диха доакъар ца тоъаш. Лоалахошкара — «Экажевский» совхозера — гIо деха дийзар «Маяк» кулгалхой.

Соахка хиннар укх шера а юха хургдий-хьогI «Маяке», аьнна хет.

А.-С. ТЕРКАКИЕВ,
Назрайн района хьалкъа тIахьожама комитета председатель;
М. МАЗНЕВ,
«Грозненский рабочий» газета соб. корр.
А. САГОВ,
«Сердало» газета соб. корр.

БОАХАМ ЛЕЛАБАРА МЕТОДАШ ТОАЕ, БАЛХА ЭФФЕКТИВНОСТИ ДИКАЛИ АЙЕ

Республика партийни актива собранера

Хьалха хоам баь ма хилара, укх шера 19 октябре Грозне хилар Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце актива собрани. «Боахама механизм дIахо эрга йоахаш тоаярахи партийнии пачхьалкхени органий декхарехи» КПСС ЦК баь сацамн «Планировани тоаярахи производства эффективности балха дикали айеча боахама механизма воздействи чIоагIъярахи» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советол баь сацами кхоачашбара хьакъехьарча Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце декхарех» доклад йир КПСС обкома секретара **М. А. Дорохова**. Цо аьлар: ТIехьарча пхийтта шера вай мехко Iалаьмате боккха гIа баьнихаб экономически социальни дегIабоагIаш, шин оборона чIоагIъеш. Хьаьй низ боль производственни Iилмани потенциал. Хьалъяьй кердача техникаца Iалашъаь йола эзараш хIанзара предприятеш. Дикна чIоагIъяьй юрта боахама материально-технически база. ГIишлошъеча индустриализаци ярa боарам айбаьб. Вай мехка къамин доход шоззанел дукхагIа хиннай. Кердача лагIа тIа даьннад къахьегамхой вахара хьал.

Динамично дегIаух вай республика экономика. ТIехьарча кхаь пятилетке хиннад доккхий дукхала а дикала а хувцамаш. 1965 шера денз халкъа боахамга дIаяхийтай 3,8 миллиард сомаь дукхагIа пачхьалкхени кооперативни средстваш, цу хан-юкъа промышленностера керттера фондаш 2,2-зза дукхагIа хиннай. Хьал а яь болх бе йолалийтай дукха йоккха промышленни объекташ, царна Вознесенски Грозненски газ чакхйоаха «Электроприбор», медицински инструментий, цементни заводаш, цIенош ду комбинат, мехкдаьтта чакхдоахача заводашка иттанел дукхагIа установкаш. Гудермесски Ассиновски хиш деха системаш. Сунженски дукъагIа хий диллара система, кхы дукххаяраш. ХIана республике 1965 шерарчул 1,8-зза дукхагIа промышленни продукци хьаю. Цун дикьлагIдола данъа сий долча пхи са баргаца арахец.

Бакъда, халкъа боахам дегIабоалабара кердача масштабашен хьалашен, йоахар дIахо докладчика, керда хIамаш хьадех производства структурагарен технически боарамгарен, болх беш йолча производственни низалех, къахьегамен материальни ресурсаех пайда эцаргара. Тахан цун дегIаахара темпаш дукхагIча даькъе юхаетт Iилма-технически прогресса карагIдаьнарех тоъам болаш пайда ца эцаро, капитальни вложеней эффективность лоха хиларо, производства материалоемкость лакха хиларо.

Вахаро тIа-тIа белхкоккаметIа декхараш хьалхашка уттаду, хIаьта уж кхоачашдара хаддаза эргайоахаш тоае еза экономикана довлдара методаш. Цудухьа республика коммунисташа беррига къахьегамхоша чIоагIа хьашт долаш тIайийнар «Планировани тоаярахи производства эффективности балха дикали айеча боахама механизма воздействи чIоагIъярахи» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советол баь сацам.

Кердача критерешца дIа ма дехха аьча анализо хьагойт республика промышленноста балха тIа дукха доккхи кхоачамбоанараш долга. Товарни продукце сомага дIадодар укх тIеххьарча кхаь шера кIезиг а ца луш дукхагIа хиннад. Къахьегама затраташ вIезигъялар мела лел, цудухьа карарча пятилетка кхаь шера къахьегама овсарле 5,6 процент мара айенина. Хьалха а санна пайда во яц производственни низалех, во фондоотдача лохъяларга дут.

МукIарал данзе даьац цхьайолча «лерIача» коллективашта. Керда дIадехарашка диллача хеста а ца еш критика е ецаш хилара. Отталь йола продукце ассортимента заданеш массаза кхоачашъяц. Цхьаболча кулгалхоша планашта корректировка йат уж лохъяра оагIорахьа. Из бахьан долаш, масала, республика промышленносто 9 бетта продукци арахецара план кхоачашъя йоллане а натуре из лоттара заданеш кхоачашъяьц.

Экономически болх вIашгIехьбоаккхача доккхий хувцамаш де оийчлуш да вай.

Парте чакхдаха оттадаьрашта юкъе эггара хьалха лоархIам беш да планировани система эргаоахаш тоаяр. Планови болх халкъа боахама деррига доакъошка кердача дикагIча боарам тIа баккха безаш ба. Из тоабеча кертера лостам а хиле дIаотт бухсоцаш халкъа боахаме хьахуларш ма мотта доккхагIа хилийтара эффективнегIа дола наькъаш лахар. ЧIоагIа лоархIам болаш да текущни перспективни планировани дегIайоалаяр, отраслашта юкъерен отраслешта чурен пропорцеш эргайоахаш тоаяр, отраслевони территориальни планировани вIашш нийсъяр, экономика сбалансированни йолаш дегIаахар Iалашдар.

Пхе шера план парте экономически политика лоархIамегIа йола инструмент, мохх экономически социальни дегIабоалабара планировани ара кертера форма боахам лелабара беррига болх вIаштIехьбаиккхара лард а йолаш юсаш я.

ЛоархIам болаш да еррига пятилетка чакхъяллалца промышленностера оптови маьхаш капитальни гIишлош ечара сметни маьхаши мовхьаш дIа-юха кхатьара тарифаши ца хувцалуш дусаргхилар.

Экономически социальни дегIадахара шера планаш уттаьс лаьрхIад пхе шера плана задапеш нормативаш ларда тIа, хIаьта из лоера — социалистически яхь йоаржаяра, чурча торонех дикагIа пайда эцара чотах встречни планаш а уттаьс езача производственни объединенешкарен предприятешкарен — дIа а йолаш.

Планаш Iилман ларда тIа уттаьс езаш хилара дош чIоагIа лоархIам болаш да. Парте областной комитета инициативагIа 1978 шу дерзалуш чакхъякхар республика халкъа боахама докладIола доакъош перспективе дегIадоаладара керттера накъаш белгалдаь йола Iилман конференци. XVI областной партийни конференце решенеша уж наькъаш планаш оттаеча ларде дахна а отраслеш, производственни объединенеши предприятеши дегIайоалахра наькъаш белгалделга дIахо даьха а зьнад. ХIаьта а республика цхьаболча министерстваш, ведомстваш, предприятеша цхьаккха а хIама дац перспективаш белгалъяра. Iилман конференсе могадьараш текущи планашка мела чакхдоах. Ишта, «Грозэнерго» районни управление кIезига хIама даьд республика гидроэнергетически ресурсаех пайда эцшта эца беза хьожаш. «Грознефть» объединене подсолеви юрски тIоапаш тахкара геологически балхаш доаржаделга мела леладу. Моттигерча промышленноста министерства хIанз а хьачеенаш моттигерча биидала ресурсаех пайда эцара ларда тIа отрасль дIахо дегIайоалаяра корта а болаш йола предложенеш.

КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи сацамо дIадех планаш Iилман ларда тIа чIоагIа, бокъонца йолча торонаш тIа латташ хулга. ВIалла а мегаш дац «Грознефтеоргсинтез» объединене номенклатурах йола шера планаш 1978 шера 28-зза хийцалга, укх карарча шера — 15-зза хийцалга.

Партийни комитетни къаьстта уйла тIаяхийта хила еза планаш уттаеча къахьегамхоша хьинаре даьхацара. ХIаьта а 1980 шера планий проекташ хIанз а нийцаяц шуриш промышленноста объединене, кога гIирса фабрика коллективашка.

Кхы дикагIа доц гIулакхаш встречни планаш уттаеча а. Республике предприятей 20 процента мара тIайийцаяц укх шера встречни планаш.

Хоьш да хIанз долаш дила хьохдамаш дукхагIча даькъе къадеинея кердача декхарашта, производства эффективности балха дикали айяро дIадехарашта дукьала дахьнией долга. Масала, «Красный молот» заводе хIана эггара хьалха мехкдаьтта аппаратура арахецилга пайданагIа хеташ ба, хIана аьлча цу хьокхамо «вал» лу. Е цхьаьхха масал: «Автоспецоборудование» яхача заводе дукхахча шерашка хьаеш йолча П-133 яхача подъемника 1500 сом мах ба, цун конструкци къаьнна я, хIаьта хьаькхелла керда, цул дикагIа яр 700 сом мара мах болаш яц, бакъда цунна никь луш бац.

Планироване кердача хьокхамаша къахьега коллективаш, еррига боахамен плановни органаш тIаерзаю балхах хьахула халкъбоахама хьокхамаш дикагIа хилийтара, къахьегамой техникон хьалур дукхагIа хилийтара, вайга мел долчох кхом беш, дикагIа пайда эцара.

Планови хьокхамий система юкъехьош бола лоархIаме хувцам — керттерча даькъе продукце нормативни цIенача продукце производства объемашта, къахьегама овсарлена, балха алапе фондашта планировани ярга довлар. Цу хьокхамо йиш хулийтаргьяц кхычар къахьегама чотах продукци дукхагIа арахецара наькъагIа аха, хIана дукххача моттигашка ухача тайпара. Масала, Грозненски ремонтно-механически заводе «Татра» яхача автомобила шасе ларда тIа арахецаш йола баритовоз вIашагIйоллаш а «Красный молот» завода емкостаца, кхыча городий министерствий заводий фен компрессорашца. 36 эзар сом юкъара мах болча агрегата комплектующи изделей мах 27,4 эзар сом, е 80 процент ба.

Кердача хьокхамий башхало и коллективаш социально дегIаахара тIаерзадьеча

(Интседоалар шоллагIча оагIо тIа).

БОАХАМ ЛЕЛАБАРА МЕТОДАШ ТОАЕ, БАЛХА ЭФФЕКТИВНОСТИ ДИКАЛИ АЙЕ

Республика партийни актива собранера

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

лостамий лоархIам айлуш хиларца. Объединенейн предприятейн, хIаьта иштта царна стимулировани ярен мах бергба номенклатурагIен ший ханнахьен продукце лоаттара планаш цар кхоачашъярга хьежжа, къахьегама овсарлен, продукце дикала, пайда дуккагIа хилара, хIаьта цхьайолча хана продукцега дIадодар лохдара хьокхамашка хьежжа.

КПСС ЦК соцамон, хIаьта иштта КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совети соцамон лерхIаш да производствакъ доал дара керда система юкъейоалаяра чакхдаха дезача гIулакхий бIарчча система чакхъяккха. Къаьстта аьлча, лерхIаш да социальнии экономически дегIадаккхара планашка Iилманех техниканех карагIдаьннар, къаьсина стандарташ хувцар, изделеи технически боарами дикали айяр дуккагIа чоте эцаргдола гIулакхаш чакхдаха. Къаьстта лоархIам бу экономически социальнии дегIадаккхара планаш сбалансировани хилара, материально-технически снабженни сбыти тоаяра, къахьегама ресурсай чот яра.

Цу дIадехарашка хьежжа республика предприятейн организацейн коллективашка отта а яь чIоагIъяь хила еза лоаккъяра указани ца эпашин шоаш вIаштIехьдаха йиш йолаши долча дешаех йола вланированен доал дареи кердача системага довла кийчо яра тIаерзаяь организационни, технически боахамех мероприятеш.

1980 шу долалуш производственни коллективаша оттае еза поставкаш яра ханаш хьалхаяхар, продукце керда тайпаш карадерзадар, цун дикал айяр, керда техникен прогрессивни технологи юкъейоалаяр юкъедоалидарал совгIа объемни хьокхамаш а юкъедовладеш йола встречни планаш.

Кийчо еча хан-юкъа лоархIаме этап хила еза хIара производственни объединене, предприяте, министерства, бIарччача республика 11-ча пхе шера плана проект оттаяра кийчо яра болх.

Бехктохаме декхараш латт республика Министрий Совети Госпланан хьалхашка. ЛоархIаме моттиг дIалоацаш хила деза республика дIахо дегIаяра, экономически потенциалахи йолаш йолча мукъача къахьегама ресурсахи мехка халкъа боахама хьашташ кхоачашдара духьа дикен эффективнегIен пайда эцара гIулакхаш шийна чулоацаш долча керттерча лостамий анализ яр чулоацаш план хьалххагIе а кийчъяра деш дола гIулакхаш.

КПСС ЦК-н СССР Министрий Совети соцам тIа оттадаь да гIишлош хьалъяра гIулакхаш тоадира де деза гIулакхаш.

ГIишлошъяре керттера декхар да хьалха хьалъе йолаль гIишлой производственни низалаши объекташи сихагIа хьалъяь ахари керда хьалъе йолаерш оттаяьча нормативашка кхоачаеш кIезигъяри.

Докладчика яра критика йир республика гIишлошъеча организацей балха тIарча кхоачамбоацараштa. Хьахинача практико гIишлошъераштa торо лу шоашта «пайдангIа» йолча хана объекташта уйла дуккагIа тIа а ухийташ юххера а хила дезачоа — объекташ дIаялла езача ве а деш болх бе, нIал лард а йоацаш бокиха мах бола материалаши конструкцеши дIаахийта, объекташ хьалъяра нормативни ханаш телхае. 1973 шера дена Грозне хьалдеш да быта ЦIа, нормагIа 16 бетта хьалдаь даккха дезача, пхелагIа шу да Гудермесе минеральни удобреней склад хьалъеш латта, кхаь шера яь яккха еза Заградно ахача станцера торгово-завозной бава 6 шера хьалъеш я.

Республика Госплано, министерствашa, ведомствашa, предприятешa – заказчикашa, подрядни гIишлошъеча организацешa хьадда гIулакхаш белгалде деза капитальни вложеней дуккагIа эффективность хургйолаш, цхьан хана хьалъеш йола объекташ кIезигагIа хургйолаш, гIишлой-монтажни организацей материальни ресурсашцен низалашцен капвложеней объемаш сбалансировани хургйолаш, керттера фондаш сихагIа балха юкъейоалаергйолаш.

ЧIоагIа лоархIам болаш да керттердар средстваш караерзаяр а доацаш, кийча объекташ «дIоагIаца хьаелла» мара ца езаш дIаялар керттера а хургдолча кердача хьокхамий системага довлара массе а оагIорахьара кийчо яр. Цу гIулакхага диллача керттера лоархIам болаш я гIишлошъечара партийни организацеш, КПСС горкомаши райкомаши.

Боахама доал дара кердача методаша, йоах дIахо докладчика, Iалашду планировани экономически рычагашцеи стимулашцеи вIхха вIаши юкъа. Из деш боахама расчето лоархIаме моттиг дIалоац боахама механизме, экономически категори а социалистически боахам лелабара метод а хиларца.

Объединенешкеи предприятешкеи боахама расчет лелаяра, лард а хила дIауатт пхе шера задапеши вIаьххача хилара экономически нормативаши. ЛоархIаме да боахама организацеште луш йолча ресурсай дукхал а кIезигал цар производстап лелаярах хьаьхинарашка хьежжа хургйолга.

ХIанз йолча боахама механизма хьалашка дуккагIча хана из иштта хилацар. Цу хьокхамашта плаш кхоачашъяр производственни коллектива фондашта холуш Iатъаш дацар.

Планироване кердача хьалашка боахам лелабара иердержаш духьал Iатъяргья министерства кара бусача пайдаина, хIаьта дIахо предприяте кара бусачое а. ХIаьта уж дикка холуш цифраш хила тарлу. 1978 шера республике пайда бара план кхоачаш ца яр бахьан долаш бюджете дIа ца луш дисар 30,4 миллион сом, хIаьта 1979 шера 8 бетта — 13 миллион сом. Кхетаде хала дац стимулироване фонда чотах из ахча дIатертхиларах фу хургда.

Къаьстта уйла тIаахийта еза къахьегам вIаштIехьбоаккхача бригадни форма юкъейоалаяра. ХIанз из хила езаргья промышленносте а гIишлои еча а керттера. Къахьегам бригадни хьисапе вIаштIехьбоаккхаш республике «Красный молот» заводе, «Грознефть», «Промавтоматика» объединенешка. ГIишлош еча Нохч-ГIалгIай управлене йолча опыто хьахьекхад цох дика пайда. Салген хIара предприяте, стройке из юкъейоалаяяза ярйоакилтеи.

Боахама механизм хувцар, эргйоахаш тоаяр, Центральни Комитета соцам тIа белгал ма даккхара, бокха экономически хинна ца Iеш, политически а чIоагIа лоархIам болаш да. Цудухьа де деза хувцамаш деча керте латта еза эггара хьалха партийни организацеш цар хоржаш йола органаш. Балха масштабаша, из керда а чоалхане а хиларо парте областной, городской, районни комитеташта, советски боахамей кулгалхошта хьалхашка оттаду бехктохаме декхараш. Хьаьттача хьалага хьожилга, дуккхача болхлой психологи хувца, гIулакх вIаштIехьдоахача а кулгалдеча а къаьнара формаш дIаяха езаргья. ХIаьта из атта гIулакх дац.

Боккха болх бе безаргба идеологически активо, лекторашa, пропагандисташа, агитаторашa, докладчикашa, хIаьта иштта массови информаце средстваша — республиканскии дукхатиражни газетий редакцеша, телевидении радиовещаней. Бокъонца йолча материалах пайда а эцаш цар шерра дIадовзийта деза соцама маIан, хаддавза дувца деза боахама механизм эргйоахаш тоа мишта ю, мо ярра дIахьоикха еза керда гIулакхаш юкъедоаладара практика, из дарах хьахинца дикадараш.

Предприятешкеи организацешкеи отта а яь коллективашка ювца еза планированеи боахам лелабарап кердача системага довла кийчо яра тIаерзаяь организационни, технически, боахамни мероприятей план. Уж ерригa мероприятеш партийни комитеташа, юххьанцарча партийни организацеша хаддавза тIахьожам лоаттабеш хила еза. ЛоархIаме да экономика ерригa звеньяш дика вIаштIехьъяьха хулга, министерствай, объединеней, предприятей аппарата болх корта болаш лелабар, решенеш шоай ханнахьа тIаэцар, пачхаьхьалкхен, производственни, къахьегама дисциплина чIоагIъяр, оттаяь планаши договора декхараши кхоачашдарах бола кадрай бехктохам айбар.

Доклад чакхйоалаш цо тешам белар КПСС Центральни Комитето кулгал а деш Нохч-ГIалгIай областной партийни организаци шийна хьалхашка латтача декхарех лоархIаергхиларах, вай Даьхен ница чIоагIбара дахьа доаггIа дакъа юкъехьоргхиларах.

* * *

Дийнача дешах йола прения хьайийллар парте Грозненски горкома шоллагIча секретара **Ю. Х. Героева**. Город Грозне коммунисташа, берригача къахьегамхоша, аьлар цо, чIоагIа къоабаллеш тIайийцар планировани дIахо тоаяра, боахама механизм эргйоахаш тоаяра тIадерзадь дола парте правительствай документаш. Хьадда болх бу уж вахаре кхоачашдара. БIарчча хьайийцача города промышленноста толаме кхоачашъяь продукции эккхарахи йоахарах ихаь шера а кийс бетта а планаш. Къахьегама овсарленга диллача пятилетка чакхйоалача хана хила безача боарамал тIехбаьннаб уж. Машиностроении мехкадьтта чакхдоахилген тешшамеча темпаех дегIаух, мехкадьтта доаккхилга лох ца луча боарам тIа даьнад.

Цуница цхьана, белгалдир оратора, кIезига дац къоастадаза дола декхараш. Города 15 предприяти лоархIаяц продукци яккхара пятилетка контрольни цифраех. Цхьаццайолча предприятеша текущи планаш кхоачашъю уж дIамагIа хулийташ корректировка яра чотах а шу чакхдаларга уж тIехьъяхарах а. Цудухьа гIулакхаш лерттIа лел аьнна хетийтилга мара хIама дац из. Нагахьа санна продукци маьхала яккхара план кхоачашъяра кердача хьокхамга диллача, поставкаш яра заданеши декхараш лаьрхIача укх шера план кхоачаш ца еш юс 18 предприяти, цар хьа ца луш юсаргья 30 миллион сома маьха продукци.

Щенхаштта кхоачамбоацараш да капитальни гIишлош еча. ХIара шера кхоачаш ца еш юс деша даха а йоацача берий учреждений, школаш, унахцIено лоарара объекташ хьалъяра планаш. Хьалдаь далаиза дола гIирсаш дуккагIа хул. КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совети соцамо дIадехарашка хьежжа городской партийни организаци боккха организаторски политически болх бе безаш я.

Партей правительствах соцам кхоачашбеча бехктоккхаме декхараш хьалхашка латт, аьлар собране къамаьл деш НГIАССР Пачхьалкхен планови комитета председатела **Е. В. Брыксина**, планови, финансови, статистически органий болхлошта. Оцалгара хувцамаш даьд планови хьокхамаштен предприятейи гIишлой-монтажни организацейн балха мах беча критерешта. Валовии маьхала йоахачен продукце дукхала хьокхамашта меттел дIаотташ да хIара къахьегача коллективо къамаш доход хьаеча бокъонца юкъе хьош дола дакъа дийзагIа хьахьокхаш дола хьокхамаш: нормативни цIена продукци, натуральни хьисапе продукце керттера тайпаш арахецар, къахьегама овсарле лакхъяр, иштта кхыдараш.

Республика экономически социальни дегIаяра комплексни планаш оттаярца а чIоагIъярца а дийза а ерригa отраслеш дегIаяр сбалансированно Iалашде дезарца а кхы ца гоеш къоастае езаш йола проблемаш хьотт. Царех цаI я гIишлошъеча организацей низалаш алсамйоахилга а гIишлошъеча индустре боза дегIайоалаелэ а. ЧИУС, «Чечингсельстрой», «Грозтрубопроводстрой» трестий, «Чечингколхозстрой» объединене низалий боарам республика халкъа боахамо тIа-тIа дуккагIа дIадехарашца вIалла а тарлуш бац.

Партийни, советски, боахама органий уйла тIаерзаяза ярьяц, аьлар оратора, гIишлошъеча индустре база дIахо дегIайоаларa, производственни низалаш алсамъяхара, къаьстта уйла тIаяхийта еза моттигера гIишлошъю материалаш йоаха промышленность дегIайоаларе.

Трибуна тIа — Старогрозненски УБР буровой бригада мастер **Г. А. Шулякин**. Цо йоах, иттлагIа пятилетка йолаелча деэа бригадо бурув теха яьккхай Старогрозненски майдан тIара лохерамелой пи скважина, из дара йола планови ханаш лоац а еш. ХIанз планал хьалха а дувлаш бурув тохаш да тхо «Къилбаседа – Минеральни» майдан тIарча № 17 йолча скважина.

Бригада коллектив республика берригача бурувдеттарашка кхайкай бурув тоха доладеннача дийнахьа деэа лаьрхIача шера 5000 метр бурув тохарга кхачара социалистически ях йоаржае аьнна. Из кхайкарал хьаллаьцад КПСС обкома бюрос.

Уж гIулакхаш тхона карагIдаьннад къахьегам даим эргабоахаш тоабарах, техникех хьакъалца пайда эцарах, технологически къахьегамеи дисциплина чIоагIа лелаярах, бригада хIара члено шийн декхараш нийса кхоачашдарах.

Балха тIара толамаш гуш да, йоах дIахо нов. Шулякина. ТIаккха № 17 йола скважина сихха бурув теха яккха ра ерригача торонех пайда ийцабий-хьогI? Нийдаба, кхы я торонаш йолаш я. Царех лархIа еза эггара хьалха обсадни бурув тохарен турбаш ца хилар бахьан долаш болх сеца латтилга дIадаккхар, тешамегIа йолча оборудованеца бригада Iалашъяр, цементаж дикагIа хилийтар, пайда боацаш рузкъа ца доадар.

Цул тIехьагIа къамаьл дир халкъа депутатий Малгобекски городской Совета исполкома председатела **З. А. Яцковас**. КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцамо, белгалдир цо, мехка экономикана доал делга дIахо эргадоахаш тоадара тIадерзадьча гIулакхий бIарчча система оттаьй. Министерстваштен ведомстваштен, объединенештен предприятештен, хIара коммуниста, хIара къахьегамхочоа декхараш оттадаьд. Дукхача коллективашка болхлойи гIулакхерча наьхен собранеша из документ дувцилга чакхдаьннад производства чура торонаш лахарен царех пайда эцареи раздел керте а йолаш йолча планий мероприятеш чIоагIъярца.

ХьалхагIа хиннач чIоагIагIа производственни коллективай вахаре закон а хинна дIаотт план. Заданеш чIоагIа хиларо экономически рычагаш, къаьстта аьлча, хозрасчет юкъейоалаяра кхы а шерагIа торонаш хьаелл. Декхар латт, йоах нов. Яндиевас, юххьанцарча коллективай — бригадай болх дикагIа хилийтар духьа экономически стимулировани ира методах шерагIа пайда эцарах. Оаха пайда эцац дикагIа йола опыт дIайоаржяр санна йолча лоархIамеча торонах. Районе йолаш я маккаш, дIадоаржаде мегаргдоал гIулакхаш, хIаьта а хIанзалца ца гIулакх мела лелабаьл оаха. Кердача хьалашка дикагIа йола опыт хьагучалкхарга а юкъейоалаярга я цу тайпара хьежа йиш яц.

Дош лу Госбанка республикански контора управляющена **А. А. Вартанова**. Соцам тIа, аьлар цо, оттадаь да ахчан обращени дIахо чIоагIъяра, производственни капитальни гIишлошъяран экономически стимулировани ечара а халкъа боахамера расчеташ вIаштIехьъяхар тоадечара а кредита лоархIам айбара боккха лоархIам бола гIулакхаш чакхдоахилга. Нийсса оттадаь дз планировани овлан тIара хувцаяза ярьяц, шера а квартала а планаш чIоагIа хулга Iалашдаьза даргдад яха дош. ХIаьта хIанз долаш дар мишта? Министерствашей ведомствашей объединенейн организацейн планашта корректировка ю уж кхоачашъяра бокъонца болча боарам тIа. Укх шера «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенеа дхаза лохъяьй продукци маьхала яккхара план, кхозза — валови продукци арахецара, хIаьта балха алапе фонд кхозза дуккагIа яьй. ДIахо нов. Вартанова теркам тIабахийтар цхьайола боахама органаш договорни дисциплина телхаярах гIодаши пенни текхаш доккхий зенаш деш хилара, хIаьта, ала йиш я, цхьанна а кулгалхочоа тIа материальни бехктохам бац. Грознески кога гIирса фабрико хаддаза ярахец дика боаца кога гIирс, из лоаттабара хамаш телхаю. Госбанке уллаш да фабрикана яьча претензей тайка деза 650 эзар сомага кхоачаш гIод.

Къамаьл ду КПСС Гудермески горкома хьалхарча секретара **А. В. Волкова**. Партей правительствай соцамаш кхоачашдечара керттера, хьалхарча яргIанара декхараш да, аьлар цо документий чулоацам кIоаргга Iомабар, боахамий кулгалхой, берригa къахьегамхой уж вахаре кхоачашдара, гIулакх довза а довзаш болх вIаштIехьбаьккхара кийчбар.

Партей правительствай решенеш тIа йокха моттиг дIалоац капитальни гIишлошъяра дешаша. ТIеххьарча шерашка практика а Iоябь опыт а чоте а эцаш парте горкомо гIишлошъеча предприятейи партийни организацеш тIаерзаяь шоай коллективашка Н. А. Злобина опытагIа бригадни подряда метод шерра юкъейоалаяра. ХIанз города гIишлошъеча площадкашка цу методагIа болх беш я гIишлой-монтажни балхий юкъарча объемах кхоалагIча дакъал дуккагIа балхаш деш йола 15 комплексни бригада. ДикагIа йола метод дIахо а дIайоаржае гIертаргда тхо.

ДIахо нов. Волкова дийцар районни партийни организаце балха тIара кхоачамбоацараш. Укх шера боахамаша лоха хьувкъам бакъхаб шекара свеклайн дутан. Дукха хIамаш де дезаш да лаьтта леладара культура айеш, хьайбай продуктивность лакхъеш. Промышленни предприятешка хIанз а дукха телхаю къахьегамен технологически дисциплина, массаза а эффективно пайда эцац производственни фондех, къахьегамен материальни ресурсех.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар собране дакъа лаьцараша ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача Назрановски завода тоххара **Я. Х. Сагова** дийча къамаьлага. Цо аьлар, завода коллективо 16 октябре кхоачашъяьй валови продукци арахецара дий шера план, планал совгIа арахецаргья кхо миллион сом мах бола продукци. Бакъда, дийхача толамий боагIаш бола мах а беш, йоахар дIахо нов. Сагова, тхона дика бIаргагу оахош ца деш дисари гоьта моттигаш. Заводе моттигаш я смешашка простоши, прогулаш еш, балха тIехьабуcаш. Эффективности дикали бахьан долаш лоаттабу къовсам ерригача подразделенеш балха тIа кхоачилга Iаламдаьлац оаха. Укх шера заводо болх лертIа ца барах 130 эзар сом гIод текхад. ХIанз а тIехьа дукха йоа тха дукха мах бола комплектующи изделеш, материалаши металли. Уж кхоачамбоацараш дIададара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш да заводе. Къаьстта аьлча, декхар оттадаьд хьадда бекке, бараш моральнии материальнии бехктокхаме оза, дIаухийта материалаши къахьегами кхобарах стимулироване ергIюла завода чура положени юкъейоалаеш я. ХIанз предприяте шерра ларка я бухсоцаш хьакиначох мах луш къахьегам вIаштIехьбаккхара бригадни форма. Цу торо лу учет цхьалха яккха, гIо ду брак кIезигьяра, балха алапе фонд дикка кхояра.

Соцамо юкъе хьош долча керда хьокхамашех экономически нормативашех, аьлар трибуна тIара «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора **Г. А. Яценкос**, торо лу кхы а нийсагIа а биззагIа а объединеней предприятей балха мах бе. Иштта, керда оптови мохкаш оттадеш царна тIа къаьстта белгалъеш хургъя пIечача продукце нормативаш. Пхе шарен хIара шерен планаш нийсса вIаштIехьъяхара хиланза даргдоаца хьал а хинна дIаотта деза хIара объединенеи предприятен производственни низалий паспорташ.

Халахете а, тахан тхона массаньха а карагIдаьннадац йолаш йолча производственни низалех биэза пайда эца. Из къаьстта доагIаш да А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ парафино-даьтта производствана, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ термически крекироване. Цо дийнад мехка халкъа боахама чIоагIен коачен парафинаш, даьтташ, моторни доагараш лоаттадара декхараш тIадисарга. Керттерча дакъе уж бахьанаш долаш объединене кхоачашъяьяц нийс бетта план.

Объединенеи заводен кулгалхошеи партийни комитеташен чакхоалаш да тIехьалисар дIадаккхарах 1979 шера план хьадда кхоачашъяраи тIадерзадаь гIулакхаш. Царца — ЭЛОУ-АВТ яха установка ханал хьалха болх бе йолаллийтар а карaерзаяр а 39/40 установкана реконструкци яр, кхыдола гIулакхаш. Производства эффективность лакхъяра лоархIаме да, йоахар дIахо нов. Яценкос, продукце дикал дIахо тоаяр. Укх шера ийс бетта арахийцача ерригача продукцена юкъе 40,9 процент кхоачаш пачхахьалкхен дикала Знак йолча продукцега. Оаха дIахо а болх бергба цу лостамагIа. Бакъда лакхера аттестаци йолча продукце оптови маьхаш хIанз башхало йолаш дац мугIаерча продукце маьхел. Дикал лакха йолча продукцена мах тIатоха оттадаро меттадоаладергда из гIулакх.

КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара **С. М. Магомадова** уйла тIаяхийтар бийдал материалаш, энергоресурсаш кхом беш дIаахийтара. Къахьегача коллективай лоархIамеча декхарех цаI да из.

Района мехкадьттахоша кIезига опыт. Iоаьнац чоалханеча геологически хьалашка кIоаргача скважинашта бурув тохарах царга болх байтаран. ХIаьта из боккха лоархIам болаш да, хIана аьлча республика мехкадьтта промышленность дегIаяра перспективаш ювзаенна я кIоарггача горизонташна. КIезигагIа чоалхане дац мехкадьтта Iалама ресурсаех дикагIа пайда эцара, тIоашкара дуккагIа мехкадьтта даккхара района мехкадьттахошта хьалхашка латта декхараш. Ерригa торонаш йолаш я тха из хьокхам айбе, тIоана воздействи яра методех шерагIа пайда эцанза баргбац.

Боахама механизм эргайкхаро овлан тIара хувц планироване дешашка хьожилга, ка тIадерзадаь да бухсоцаш хьахур лаккдара. Оттадаь декхараш кхоачашдеча районни партийни организаце ког гIортолга еш хургъя производствана довл делга эргадоахаш тоадара, экономикана партийни кулгалдара балха тIа йолаш йолча опытах.

Планироване кердача хьалашка, аьлар собране къамаьл деш Шалински района «Пищемаш» завода штамповщицас **Т. С. Магомадовас**, толам дуккагIча даьхъе тайпа хургба заводе а къаьсткъаьстача бригадашка а бокъонца йола хозрасчет юкъейоалярах. Бригада администрацерча отношенеша хIара балха моттиге йолча торонех биззагIа пайда эцийт, балха ха хIама хьа ца деш йоаелга дIадоакх. Укх карарча шера заводе боккха болх баьб комплексни бригадаш вIашагIйоххаш — уж я 16. Цар дикка айлй къахьегама овсарле, торо еннай арахеца продукци дикагIа хилийта. Отта а ль лелаеш я бригада хIара члено юкъе дикха дакъа къахьегаме лоацача даькъа коэффициентаца лоархIаш йола положени. Комплексни бригадаш вIашагIйохкаро лаккагIча боарам тIа даьккхад бригадашта, участкашта, цехашта юкъера социалистически ях вIаштIехьйоаккхилга. Цу дерригне а торо еннай продукци арахецара а маьхала дикхара а нийс бетта план толаме кхоачашъе.

Собрани чакхйоалаш къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова**. Цо анализ йир республика экономикерча гIулакхий, критика йир долаш долча кхоачамбоацарашта, къаьстта уйла тIаяхийтар шийна тIабиллача балхах бола кулгалхой бехктохам айбара, доши гIулакхи цаI хилара принцип лелае езаш хилара. ХIара къахьегача коллективе белгалдаь хила деза планови дисциплина дIахо чIоагIъяра, боахама расчет дегIайоалара, экономически рычагеи стимулеи лоархIам чIоагIбара де деза хьадда гIулакхаш.

ХIаьта тахан, кхы тIехьа ца доахаш, дIадоладала деза уж лерраргIа чакхдаха.

Дийнача дешах тIайийцай Нохч-ГIалгIайчен партийни организацеш, берригa къахьегамхой КПСС ЦК боахама механизм дIахо эргайоахаш тоаярахи партийни пачхаьхалкхени органий декхарехи бах соцам, «Планировани тоалрахи боахама механизмо производства эффективности балха дикали айяра еш йола воздействи чIоагIъярахи» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Совети бах соцам кхоачашбеча хьинарегIа дакъа лацара тIаберзабеш йола резолюци.

Идеологически къовсама фронташка

ИСТОРЕНА ФАЛЬСИФИКАЦИ ЯР— «ШИЙЛАЧА ТIЕМА» СТРАТЕГИЙ ГЕРЗ

Дукха ха йоаццаш Москве хиннача «Дунен шоллагIа тIом хилара бахьанашта» хетаьча дунен халкъашта юкъерча Iилман сессе чIоагIа теркам тIабахийтар тIешен тIом хилалехьарча шерийн историе фальсификатораш гучабахара.

Массанена а хоеш да, «шийла тIом» дунен шоллагIа тIом чакхбоаллача хана малхбузен державай къаьсттача гIозараша дагалаьца а дIаболабаь а хилар. ТIемаш лаьттача аренашкара молха кIур иштта мара дIа а баьннабацар, йоахар цу хьакъехьа Л. И. Брежнева, эггара агрессивнегIа долча империалистически гIозараша дIаболабаь «шийла тIом» вайна духьала нийсбеннача хана. Социализма мехкашта духьала хийца аьлдитеи провокацейн тоатолаш, атомни шантаж, экономически блокада оттае гIортар, тIемо вай экономика низ цхьан юкъа кIеет-дукха бохабарах пайда эца йиш хургхиларга догдакар — цу ерригача средствай гIонца социализм чIоагI ца ялийта, дунен тIара цун влияни дегIаяра новкъарло е дага бар империализма лидераш.

«...Нагахьа санна хIанз гера бе а делла вайна духьала бовла лоархIа ца бой а, уж духьала бувл аьлдитеи харцдарийн герзаца», — иштта яьхад В. И. Ленина граждански тIом йистебаьннача тIехьагIа (ПСС, т. 42, оагIув 366). Уж дешаш актуальни долаш дус тахан а. ЦIаьнха а соцаш боацача идеологически фронтерча къовсаме Советски Союза гуччахьарча а къайлагIарча а мозстагIий дилла дола цу тайпара гера ханна латт дунен шоллагIча тIема историена фальсификаци яр. Цу герзах шерра пайда ийбора «шийла тIом» лаьттача ханашка а хIанз дIахо ийбеш а латт. Разрядкаеи машарахь духьала бараша СССР-ан социализма кхыча мехкаштен духьала шоай диверсеш ю, адамле «шийлача тIема» ханашта юха тIайита гIерташ.

Дунен шоллагIча тIема итогий объективно мах бара меттел буржуазни историкаша шоашта ховшшехьа а фальсификаци ю фашистско-милитаристски блок йохаеча Советски Союзо хоадамбеш дола дакъа лаьца хилара, советски халкъа котало законоцерно хилара, Советски Эскаро халкъаш мукъадахаро миссш кхоачашьяра гешал деча а дунен шоллагIча тIема исторически урокаш хьагайташ йолча а событешен факташтен. Бокъонца хьахиннар миштад дийилча исторически факташ мах юхиоттабар (вешта аьлча фальсификаци яр) доша оаса а хиина дIаоттад Iилмахошта — дунен реакце эггара агрессивнегIча гIозарашта чулоттарашта. Цуница дуьзадеха дагадохийта мегаргда хьуметтел дIаяхача бIашерене а «эггара дуккагIа мах лу буржуазе хьашташта дикагIа тIатовжаргдолаш историена фальсификаци еча гочинех» аьнна белгалдаьккхача Фридрих Энгельса дешаш.

Буржуазни историографе лерхIа керттердар да, дунен шоллагIча тIема а из болалуча шерий а историена Iилман марксистски трактовкана империалистически гIозарашта, разрядкана духьаларчарна пайдана хургйола шоай трактовка духьала лаккхар.

Бакъда, Малхбузехьа арадувл дунен шоллагIча тIема событей обективно мах беш фашизм хIаллакьеча СССР даькъа дакъа нийса хьахьокхаш, советски наькха турпала гIулакхаш дIогайташ дола литература кинофильмаш. Цхьабакъда, цу тIема хетадьча книжкай а, статьяй а, фильмай а керттера тоатол тIаьзарча ханарча буржуазни пропаганда дагалаьцача коньюнктури гIулакхашта ма декхара да. ХIаьта цу тайпарча пропагандана даталаттар массанена я дошаш да: фашистски Германин милитаристски Японии эшаярь тIа советски халкъо а цун Герзашцарча Низашна а дунен халкъашта юкъе шоай даькъа сий фуннагIа даь а доаде, социалистически мехкий содружества барт эгIабе, империалистически гIозарий наьха мехкаш дIадувцара даькъера влапаш, СССР-ан кхыча социалистически мехкаштен духьала цар кийчъю агрессивни акцеш дунен юкъ общественноста хьалхашка бакъъяр.

Шеко яц, Советски Союзах дола аьлдити харцдаравш, дунен шоллагIча тIема юкъе цо лаьцача даькъа лоархIам лохбе гIертар, антикоммунизм антисоветизм шоай керттера арахьа политически пиль а бахьлдеcарашта, СССР машара тIехьарча политика даькъе общественни уйлаш харцахьа яха, дунен халкъашта юкъе кхоххам оттабе боацаш бола «советски тIема кхерамах» дола дош гIетта а деш, реакционна идеош хьалхьее гIертарашта эпаш хIама ю хиларах.

ХIанзарча антикоммунизма идеологашта дика хов, фашисташцарча тIем тIа Советски Союзо йаккхача котало дунен халкъаш революцена мел чIоагIа тIехьадоахар а дэл я. Царна гу, из котало иккхар бахьан долаш мел лакхъеннай СССР дунен революце делама ец йола влияни. Цудухьа ма дий, из влияни меlъе, СССР дунен халкъашта юкъера сий лохде гIерташ антикоммунизма идеологаша дунен шоллагIча тIема а из болабае хьалхарча шерий а историена фальсификаци еш хилар, котало йоаккхача, халкъаш фашизмана вIалхара доахача Советски Союзо лаьцача дакъа лоархIам кIезигбе гIертар.

Малхбузен реакционни историографена аьча анализо хьахьокх, буржуазни фальсификатораша дунен халкъашта юкъерча масштабе шийн тайпара «къахьегам бекъаш» хилар, зелуш да тIема-исторически публикацейи пропагандистски акцейн идеологически установкаши чулоацамчъадда йола дифференциаци яь хилар. Дунен шоллагIча тIема историена фальсификаци еш йолча кхаь центра цIераш яха йиш я. Иштта, реакционни американски историографех - йоаккаш я къаьтта гуш йола великодержавни, гегемонистски тенденцеш, США «коталон арсенал» а хиннай, хIаьта цар герзашцара низаш дунен шоллагIча тIема кхел шийх тайпа хиина «керттера фактор» а хиннай ала гIертар. ФРГ неонацистски историкий цIийх лета хIама да германски милитаризмана, фашистски вермахта, цун генералитета реабилитаци е гIертар. Табара баьхача гитлеровски генералаша дагалаьца «карара яьннача коталоний», «доккхийча гIалатий» концепци хьаллацар, тIемаца нийсхал лакхара тIахьехар. Великобритане реакционни буржуазни историкаша лаьце ших ба фальсификаторски концепцеш традиционно къайлаккахьа гIертар. Фашистски агрессораш эшабеча союзникаша «цхьатарра дакъа лаьцара» объективистски теоре тIоица тIема керттера дукъ тIалаьттача СССР лаьца дакъа эIамигде гIертилга.

Цхьабакъда, уж ерригa балхалоеаш йолашехьа а, Малхбузен историографин пропагандеи вIашагIтэхари цун керттера чулоацами — из антикоммунизми антисоветизми, цунах Советски Союза а демократе, машара, социализма низашта а духьарчара идеологически диверсешта пайда эца гIертар. Из къаьстта гуш да дунен шоллагIа тIом болабала юкъ гIертача шерий историена фальсификаце масалах. хIана аьлча, дукха ха йоаццаш дунен шоллагIа тIом хиина 40 шу дизар белгалдоаккхаш советски прессо шерра хьадаьча бесса, цу кIийлен тIарча проблемайн дешайн даькъе фальсификаце кхаь а центра позицеш лелуш я.

Ала деза, тIеххьарча шин шера «хьахулаш латт» фальсификаце цхьаькха центр а —пекински. Вай тешаш хинна даьннад дунен шоллагIча тIема истори ший Iаьдала гIа юхаоттаде, шин антисоветски хьашташта, великодержавни гегемонистски «дунен шоллагIча тIема бокъонца дола сибат» дIахьокха гIерташ из хилара.

Кепайоазоно деча хьамех гуш да, дунен шоллагIа тIом болабеина 40 шу далар санна дола дата Пекине а теркал ца деш дита ца хилар. 1979 шера 1 сентябре Деррига нен Машара Совето тIахьехарагIа прогрессивни адамлено Дунен халкъашта юкъера машара ди кхерамале бахьанарча, герз хьаделга сихдара духьаларча къовсама Ди санна белгалдаьккхача хана «Жэньминь жибао» яхача пекински газето дуне «гIаддигар СССР машара тIехьарча политикана духьала ерзаь йола статья ара а яьккха. Цу тIа йоахар, Пекине, дунен тIарча цхьанна а моттигачул дикагIа, «гу бирса долашдар: Советски Союз эггара кхерамегIа бола кердача тIема кхувра ба...».

Цу тайппаре, буржуазни историкашен антисоветски кIийлен тIа царех дIаккхиттача цар китайски коллегашен фальсификаторски герз а юкъе доагIаш йолча ерригача средствах пайда ийбу дунен шоллагIча тIема истори кхыча тайпара «дешийтара», фашистско - милитаристски блок хIалакъеча СССР-ан цун Герзашцарча Низашен бокъонца лаьца дакъа дерригa а харцахьа кхетадайтара, дунен шоллагIча тIема кхыча фронташка латташ хиннача американо-английски эскарша агрессор эшаваpa юкъарча гIулакха юкъе лаьца дакъа доккха де гIерташ.

Цхьабакъда, историе бакъдараш хIанзарча ханарча историй «доашхарий» моллагIча мифели дагалийцарели низ болашагIа да. ХIаьта цу бакъдараша харцде йиш йоацаш йоах, Советски Союз хиннай антигитлеровски коалице хьалхле лелаю низ, коталон бокъонца йола архитектор, иштта дукххаза а яьхад тIема шерашка Малхбузен мехкий лоархIаш хиннача лидераша, хIаьта из дицдалийта гIерташ ба хIанз «разрядкана духьала бараш, «советски оагIонгахьарча тIема кхерамах» йолча мифий фабриканташ.

Василий МОРОЗОВ,
АПН тIема обозреватель.

Казахски ССР. Хозяйн Хамарчашта тонахьен Iаждаха хьунашта юкъен гIолла дада Северни совхоза латташ. Кхо область — Къилбаседа-Казахстански, Кургански, Кустанайски вIашагIкхета моттиг я из. 1955 дицдургдоацача шера шийн делалца целине карьерние ерг укхаза Жовтун Антонина Леонтьевна, хIанз боккаме дIи хеза комбайнер. Цунна ший къахьегаме доккхий гIулакхаш кхьаргIдувларах Къахьегама Цlена Байракхе ордени бархI бер да а даь хьалкхедарах «Материнская слава» яха орден.

Дукха ха йоацаш А. Жовтун къахьегама котадоккха даьнъала йийцар СССР летчика-космонавта, Советски Союза Турпала, советски кхалнеьха Комитета председателя В. В. Николаева-Терешковас. Дукха берацl дола нана А. Л. Жовтук, шийн пенсионни ха йоллаше а, хIалт чувщар схьадениача хана комбайна штурвал бе а елла шийн лоIамагIа болх бе ехар, хIаьта илх дийнахьа цо хьрдар 83 гектара тIара 1300 центнер ялат.

СУРТА ТIА: Жовтун Антонина къахьегама котадоккха даьнъала юкъ Преснорецки юкъерча школа пионераша.

В. АНТОНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕХК БОАЦАШ ТIЕХЬАБИСАРАШ

ХIанзарча хана йиш яц моллагIча предприяте, управлене е производствени объединене балхах «Планировани тоаярхи производства эффективность а продукце дикал а лакхъяра боахама механизмо ю воздействи чIоагIъярхи» болча КПСС Центральни Комитетех СССР Министрий Советех соцамца бувзам боацаш дувца.

Соцами хьалхарча пункта тIа дувцар да плановни балха боарам лакхбара... де дезараш. ХIаьта из бахьан доацаш а дац, хIана аьлча хьалхарча аргIанна планировани дикалах тийша ба боахама балла боарам.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача-декхагIа социалистически ях а йоаржаль къахьегача РСФСР «Госкомнефтепродукта» Грозненски управлене коллектив шера дерригача батташка, дукхьал цхьан мехкдаьтта чудоттаргара дIаниккхача, дерригача хьоккхамашка залуш толамаш доахаш хьаенай. Сентябрь бетта а дика ха льлар — план 102,3 процент кхоачашйир.

Сентябра къахьегамах хьахиннарий юкъара сурт укх тайпара да: мехкдаьтта продукташ хьачуоара план 8,1 процент тIехкхоачашйьй, трубооборота план — 4,1 процент. Новатораши рационализатораши дика оарцагIболлар бахьан долаш мехкдаьтта продукташ хьачуозарга дIадодар 1,3 процент лохденнад, хIаьта мехкдаьтта продукташ дIадухийтилга планагIа лаьрхIачул 77,1 процент тIехдаьннад.

Варт а опыт а йолча управлене коллектива теркам дилла а лакха хьоккамаш дахара тIаберлабаь ба. хIаьта цу даькъе деш дукхха эффективни гIулакхаш а да. Дикка балхаш даьд резервуарни паркаш шеръяро, машинаькъа цистернашкара мехкдаьтта продукташ хьачуэцара фронташ эргаькха тоаяра. Цахаддаш деш латт мехкдаьтта базаш техникаца Iалашъяра, автозаправочни сеть шеръяра тIадерзадаь балхаш.

Мехкдаьтта базашта реконструкци еш уж шеръеш боккха теркам тIабохийт эттара пайданегIа йола технологически процессаш юкъейоалаяра. Масала, Грозненски мехкдаьтта базе технологически трубопроводий линешта хьалхегIа хинарел совгIа аьча шин оресмо йиш хилийтаи дизельни доагорн уайт-спиритн эффективнегIа хьачуйиде а дIахеца а. Эргаьнкха тоаьй автоэстокада тIара сийрда бесаш дола мехкдаьтта продукташ дIахецара процесс. оттаа а яь юкъейнхьай. хIаьта из геттара лоархIаме а да, диспетчерски пульта электрически схема. юкъейнхьай мехкдаьтта продукташ дIахецарах болча бехктонхама бригадин форма.

КIезига гIулакхаш даьдац автозаправочни станцешта модернизаци яра. доагор дIахецача колонка счетни механизма бронса шестерениш тоаяра, кхыдараш дара.

Технологически процессаш эргаьнха товеча, дикагIа дола къахьегама хьалаш Iалашдеча. йовш йола мехкдаьтта продукташ кIезигьеча, производства культура лакхьеча доккха дакъа лаьцад рационализатораша. Мехкдаьтта проводий Грозненски управлене начальника О. Н. Киселева цхьа мехкдаьтта база А-72 яхача бензинаца Iалашъяра дакъера маьке предложени ен наь. Х. М. Агуева. А. А. Раймаша Е. М. Егорова. М. Я. Тулаева ший хIанз грозненски мехкдаьтта базе болаш болча гIирсах реконструкци а ремонт а аьчул тIехьагIа, лелаль мехкдаьтта продукташ чуэцара, доаттаяра, дIалхийтара пайда эцарах йола предложени. Дукха рационализаторски предложенеш мехкдаьтта продукташ йоа ца яйтара тIеерзаль я. Цар автораш ба автобила механик В. П. Шишкин, машинист В. В. Березиной, управлене производствено-технически отдела коккхагIа вола инженер В. Г. Головатов, кхыбараш.

ИттагIа пятилетка йолаеча дена юкъейнхьай 150 совгIа рационализаторски предложени, цар сина экономически эффект 900 эзар совгIа сома боараме я.

Управлене, еррига подразделений коллективашка 700 гаргга сег ва коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш, коммунистически къахьегама бригада 23 я. «ХIара балха денна — дикала Знак!», «Улув цхьаккха а ма хилийта тIехьаусаш» — уж девизаш хIара денарча вахара нормаш а хиина дIайтай коллективе. Цар гIо ду социалистически ях дIахадегIайоалъяра.» Хьалха латтараша юкъе ба операторош Т. Р. Костомарова, В. И. Кадинцева, В. П. Денисова, автозаправочни станце слесарь Л. М. Санлов, шофер А. Н. Сонин, электрик-аккумуляторщик В. Н. Коробкин, кхыбараш.

Къахьегама ветеранаша, хьехамчаша шоай хьоккамашца иттлагIча пятилетка дукъагIча шера планаши тIаийца социалистически декхарашш хаиал хьалха кхоачашдара дегаш уроуттаду йоашта уллув болх беш болча новкъостий.

Цу дикача масалий итог ен, ала йиш я, наха дагадоаллар цаI да — мехкдаьтта продукташ чуйоттара планаш хаддаяза кхоачашьяр. Цхьабакъда, мехкдаьтта чакхдоахарий бехкагIа из де вIаштIехьдалац. Цунна юкъедоагIа ассортимента даьйера планаш телхаяр, болх ритмагIа ца бар, планашта каст-каста юхьеш корректировкаш яр. Уж гIулакхаш леладу дерригача хьонхамашта йола планаш, ассортиментий яраш а юкъе йолаш, нийса лелаяр, договорни декхараш дикка кхоачашдар лоархIаме хилар КПСС Центральни Комитета ноябрьски (1978 шера) Пленума къаьгга белгалдаьнкха доллашехьа а.

Заводашкара мехкдаьтта продукташ хьа ца кхачар договорни хьалаш телхадар бахьан долаш гIода дукха ахчаш текха дезаш хул. Амма цхьанна гIодо а меттаоттадац уж эшарашна дIа ца кхаьча планегIа царна йоатIаш хиина мехкдаьтта продукташ смежнинй коллективашта хула моральни а материальни а зенаши. Мехкдаьтта чакхдоахараша шоаш а каст-каста ю планашта корректировкаш. вешта аьлча, хьалха чIоагIъяь хиина заданеш лохъю.

Карарча шера заданеш дикка лазъьала я. ХIаьта уж толамца кхоачашьюргьдц алхха еррига смежни предприятеща плановни дисциплинен договорий условенеш ияза кхоачашъеш хиача мара. Из де деза «Грознефтеоргсинтез» яхача производствени объединене, РСФСР «Госкомнефтепродукта» Грозненски управлене, Грозерча машинаькъа станце, хIаране шиннига доагIача бесса.

Ф. СУХАНОВ,
инженер.

ТолашагIдар лехараш

Республике гIишлон материалаш кийчъеча предприятеншта юкъе боккхагIъарех цаI я Грозненски аьшка бетона конструкцеш еш йола завод. Цига хьаю йоккхий зIамига а Iоахьаш, ригелеш, наькъа йистошка уттаю бардюраш, бIоагIий, кхьараш.

Цехашка а коа а лергаш къордездеш тата деш я пигара цхьайола оборудовани, хIаьта шитта чIагIа вибраци я ю. Уж шин хIама Iатiъ цу тIа болх беча наха, продукци дукха а дика а хьаяра, къахьегама овсарзе лакхъяра, балха дехах бизза пайда эцара. Масала, шитта оборудовани яр аьшка бетона конструкцеш хьаеш дола вибрационни истол лхар.

Цу гIулакха чIоаггIа терхам тIабахийтар завода кулгалхоча, инженераша, техникаша. IIаьххача хана дукха уйла йир цар из эргадаькха тоадара. Истол тIалаттача кийлен тIа ухача аьшка гIайбаша чIоагIа тата а вибраци а лийтар цу тIа кхестача маьженашка. Уж гIайбош резиние дарашца хийцар. ТIакха дIадьлар тата, легIьелир вибраци, истола маьженаш вттагIа лелар. кIезига эшар царга болх байтарга дIайода электроэнерги. Цо йиш хилийтар истолага болх байташ дола электромотораш кIезигагIа низ барашца хуьца. Истола тIа латтар хIама урагIа хьалъоаши дIоахалла дIаоашк шин электромотор. Царех хIаране 30 киловатт низ бар. Резине гIайбаш дахкачул тIехьагIа хIама хьалъоаш хиина мотор ошаш хилаиар, хIаьта хIама дIоахалла дIеозаш 10 киловатт-сахьат низ бола мотор оттабир. Ялхазза кIезигьелар вибрационни истолага дIайодаш йола электроэнерги. Цу истола тIа латтача йиъ виброблока метта цаI оттайнча кхоачам хилар. Муфташ а уттаеш вIашагIхетта яр истола маьженаш. цхьаккха а муфта ца эшаш аттича даькхар истол. ХIаьта бархI гариковой подшипникa метта йиъ оттайнча тоъаш хилар.

Цу дерригне а дIаькхар истоло еш хиина вибрацица тата. тоаделар балхлой къахьегамен санитарни хьал, сахьат доацаш, дикагIа хьахул хIанз аьшка бетона конструкцеш. Лаккхьений къахьегама овсарле, болх аттагIа хьабуу. Хьалха сен паа хадан бац истола тIа болх беш бола нах, хьоадаш балхара дIебовлалга.

— ХIанз цу истола тIа хьечна конструкцешна шера тхьо эзар сом кIезигагIа доIда. Цо атточа даьккхад тхона задани а тIайнна декхараш а кхоачашделла, рузкъа кходе йиш хулийт, — хьлар цеха начальника Ильин Николай Федоровича ше вибрационни истол дийца воалаш.

Из эргадаькха тоадара йола рационализаторски предложени оттайир завода директора Атиев Михаил Измайловича, кертерча инженера заместителя Буденный Николай Федоровича, механически цеха начальника Ильин Николай Федоровича. Цу предложенегIа истола эша маьженаш цоаш хьа а еш, из оборудовани эргадаькха тоайир Курышин Виктор Васильевич керте латтача бригада слесароша, токараша, электросварщикаша.

Вибрационни истол тоаделехьа деш хилар санна чIоагIа тата деш а болх хала бе безаш а яр конструкцеш чура хала хулийташ йола установка. Болх беча хана кхьметтел завода улурча больнице бодача ухаxoм а сатем боабеш тата дора цо. Цу тIа гIолла дIа-кха лела вордингаш чона подшипникаш тIа латтар. ХIаьта цар конструкцеш хьаарателаш йола механизмаш латтах хьекхалуш яр. Поллачахьа латтача подшипникаш тIа хьекхалуш йола вордингий соаваши тулкаши схьа йалора. Цудухьа уж каст-каста хуьца езаш хулар.

Вордингаш лелаеш йолча подшипникаш тIа оттайир, латтах хьекхалуш йола цар механизмаш хьекхалургйоацаш хьалъайийр. Хьекхалуш тата деш хиина вордингий маьженаш дIаькхар. ХIанз вордингий соаваши тулкаши тоае езаш яц. Даьтта хьоакхаш а ремонт еш а вордингий еза маьженаш, къаьстта а цар латтта хьекхалуш хиина еза механизмаш хIанз хьалъийе езаш яц. Из хало а дIаьккнай. Ремонт аттагIа юлу, болх динагIа болу, деш хиина тата дIадаьнад. Аьлла кхоачам ба, цу установкана ремонт ярга хьалха ниъкъера лаьрхIача 3—4 эзар сом дукагIа дIадодар, дукхагIа ха дIайодар ремонт ярга а даьтта хьакхарга а. Аттача баьннаб цу установка тIа беш бола болх, дикагIа хьахул продукци.

Из установка эргаькхкха тоаяра йола рационализаторски предложени оттайир Ильиен Буденнии. Установка эргаькхкха тоайир цу предложенегIа Хамурадов Руслана бригадо. Хала а дегIа Iатхьаш а бар кIир йоацаш болча установка тIа беш бола болх. Ца дашаш дусаш хиина гIой кулгашца дIадаха делаш дар. Шитта беш бола болх бергбола автомат оттайир цу установка тIа. Из а тоайир Хамурадова бригадо. Мостовой Илья Васильевича кулгалдеча бригадерча наха хаддаяза творчески къахьег кулгашца бе беза хала болх ма хуьлла кIезигбара. Арматура еш дола аьшка чIийнаш сеттадеча, аьшка оескашта Iургаш доккача, конструкцешта юкъейохийто аьшка оатхалаш кийчъеш йола штамоаш хьаеча балхашта механизаци яьй цу бригадерча слесараша, токараша, электросварщикаша. Арматура еш дола чIийнаш хоттачен тедачен еш йола сварка прогрессне ен хургйолаш хийцай. Цига оттаиы ала боалаш бола чIий гуча хургбоаца автоматаш.

Уж бернате гIулакхаш дукхдулз хьаьт — коллектива бартцхьоагIо, шийн производствах цун дог лазаш хилар. Коллективизма уйла йолча наха дагa а дох, хьа а ду бернате гIулакхаш. Заводе вIашагIтехаш комплексни бригадаш. Цу гIулакхо лаккхьай болхлой дисциплина. хьахилийтай хIара сега шишша-кхоккха балха гонаьл. тиьбаьб бригадерча цакхa барт, лаккхьай царех хIаранена шийх производства да хетара уйла. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешо боккха теркам тIабохийт болхлой творчески уйла детIайоалъяра, цар общественни сахкетам лакхбара. Заводе шерра социалистически ях латт продукци дикагIа, дукхагIа, хIама кIезигагIа дIадоийташ арахецара тIехьа.

Ю. ЮСУПОВ.

ДИКАДАР ВIАШАГIТОХА А ДОАРЖАДЕ А ДЕЗА

ЧоккхьаьнаI КПСС Грозненски горкомерча организацешно партийни балха болча методически совета оргIанора заседани.

Хьалхара дош хетадьдар «Оргтехника», «Промавтоматика» объединенеш, В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдаккха завода партийни организацешка производстве хьалхалатта болхлой барт-мугIарашка дIачудзар дукха кийчбара беча балхах лаьца. Цу хьакъехьа доклад йир методсовета секце председателя, парте Октябрьски райкома орготдела заведующе В. П. Шутина. Цо белгалдаьнкхар лакхе хьоаль партийни организацеш кертерча даькъе толашагIболча къонача болхлой чотагIа дегIаухаш йолга, хIаьта царех дикка дукхагIа бараш комсомольцаш болга. Къоначча коммунистий дехал айдара, цар сахкетам айбара цхьайола гIулакхаш чакхдоах цу организацешка.

Нов. Шутина, цул тIехьа тIа къамаьлаш даьча «Промавтоматика» НПО парткома секретара И. А. Безлихотнова, методкабинета заведующе Н. А. Шепелева, парте горкома орготдела заведующе Ю. Б. Склокина парте хьаййбу нах кхы а дикагIа хьнкарнара, уж КПСС Устамен Программа дIадехараш лерттIа кхетадеш кхоачашдеш хургболаш Iомабара рекомендацеш елар, кхочамбоацараш дIадахара наькъаш белгалдаьхар.

ХIанз партийни организацешка чакхйоалаш латт отчетно-хоржамий кампани. Керда хержа партбюрои эттара хьалха шоай балха хоацачеш йаьххачен хаза лаьрхIа планаш уттае езаш я. Города цхьайолча партийни комитеташка текущи перспективни планировани ена Iоаьча опытах лаьла хьеш бир секце председатела, «ГрозНИИнефтехим» института парткома секретара Ю. П. Хромченкос къамьлаш дир «СевКавнефтегазстрой» треста парткома секретара В. А. Дмитриева, методсовета члена Л. С. Кулячинскя, кхыдар.

Цар белгалдаьнкхар, производствени шийна объединене партком санна йолча организацешка цу даькъе цхьайола пайдане опыт Iоаль хилар. Методсовето декхар оттадир из вIашагIтоха а йоаржае а иза аьна, цу хьакъехьа партийни организацешта практически новкъостал де сенцеш а совета членаш а декхарийла а беш.

С. ШАБИЕВ.

РАЗРЯДКАНА ЮКЪЕ ЛОАЦА ХЬАДДА ДАКЪА

— ГДР 30 шу дизар доздеш Берлине ше къамаьл деш Леонид Ильич Брежнева яь предложенеш, цхьаькха шено а йоацаш цу даькъе баьккха бIубенней денален гIа а разрядканен дунен тIа машар Iалашбара гIулакхам юкъе лаьца хьадда дола даьнъа а да, — аьна заявлени йир АПН корреспондентаца ше къамаьл деш вовзаш волча Испане финансистой общественни деятелом, «Испания — СССР» яха общество хьалхара инициаторех цхьаннe Хуан Гаррнгес Уолкера.

Цу къамаьлахи цу тIа оттадаьча дешахи Малхбузен политически деятелашта боккъонца йола сюрприз а хилар, хIаьта гера хьаделга сихдарах боагаш болча дерригача дуне тIарча наха гIа кIоаргга уйлаш а яйт.

Советски Союзо цу тайпара решенеш шийн цхьан оагIорахьара ше тIаьццаш хилар къаьстта лаькхбу цун лоархIам. Цо декхарийла ду кхыдола мехкаш. Л. И. Брежнева яхача тайпара, Европерча разрядка халача деша дакъе. хабераш дита а дита, гIулакхаш де долалала.

Сона хетачох, Испанена къаьстта лоархIаме да советски нулгалхочун къамаьл: КПСС ЦК Генеральни секретара заявлени яьй, шоай территоре тIа из герз доацача мехкашта духьала доахкхаргдац Советски Союзо ядерни герз аьнна.

Чакхвоаллаш ала безам ба са, вIалла озабезам а боацаш аьлча, Л. И. Брежнева къамаьл Iалаьмате боккха лоархIам болаш да аьнна. Цудухьа чIоагIа раьза хинна тIаийцар из испански халкъо а Испане политически деятелаша а.

Ю. ГОЛОВЯТЕНКО,
АПН соб. корр.

ДИКАЧА ЛОIАМА ДОЛА ТЕШАЛ

Тхьо эзар сагата кхоачаш советски тIема гIулакхаш тIара нах, эзар танк, хIаьта шитта белгаларча боараме кхы тайпа тIема техника Германски Демократически Республика территоре тIара арияккха СССР кийча хилара дола дешаш юкъе дола Берлине Брежнева даь къамаьл Iалаьмате йоккха событи санна тIаийцад дунен общественносто. Из кхетаде йиш хилар са, цу хана со командировке хиннача Вашингтоне цу хьакъехьа хьалхарча деношки дийцараш теркалдича.

Хала да, малхбузен мехкаша, хьалхарча аргIанна, кхетадеш да, США-с цу тайпара гIулакх дага а ца хьежаш. Советски Союзо Центральни Европера шийн сердаппара висиш нитта цIенхаштa кIезигдеш хилара факт СССР дунен тIа политически а тIема а разрядка яра новкъа хиийца йоацаш хилара дола цхьаьккха а тешал ца лархIа. Из решени тIаийцаl дукха ха йоацаш США прессо цхьаболча тIемага сатувсача политикашен «советски герзашцара низаш» Кубе хилар оалача деша гонаьха гIоттаь чIоагIа, гIа а ситIара баьнна а гIар латташехьа а. Ховш долчо тайпара, ювцар я укх вуриатта шера а цига йола советски тIема дешар хьехача персонала башха йоккха йоаца контингент. Цхьабакъда, цу деша гонаьха хIанз гIоттаь пропагандистски кампани цIаьнха а дунен халкъашта юкъера атмосфера толкхе гIертар мара кхы хIама дац. Цу кампане делерхIа цхьаькха хIама да ОСВ-2 оалача Договора американски сенате ратификаци яра новкъарло яр.

Новкъоста Л. И. Брежнева предложене гучадоаккх Малхбузехьа «Малхбоалехьарча кхерамах» лаьца футтаройна дувца хьбиаш харц хилар, дерригача дунена дIагойт СССР машара тIехьара политика шийн лерагIа лелаш хилар.

ГIулакх цу тайчара хеташ я шитта Европа дега юкъе лелаш долча дерригача хIамашна чIоагIа хьаштдолаш болча мехка — Польша общественность а, ПНР, шийн эттара гаргагIарча «юонион доттагIчох» СССР-о а санна шийна де мех могар ду, вай континенте а шитта дерригача дунен тIа а разрядка чIоагIъяра. Советски Союза решени къамаьлашн гIулакхаш вIаштIехьа хилара. Хельсинка духа тешаме хилара масал да.

Европа дега юкъерча герзашцарча низашта цIенхашта доазув тIхарах йола советски предложени истола тIа Iоьллай. ДIадоладаь дика гIулакх духхьал цIьан оагIоно леладеш хургдоаш аргIа малхбузен мехкашка эттара хьалха, ВIашагIкхийттача Штаташка а хIанз.

Адам ВЫСОЦКИЙ,
«Жиче Варшавы» яхача газета кертерча редактора заместитель.
(Интерпресс — АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

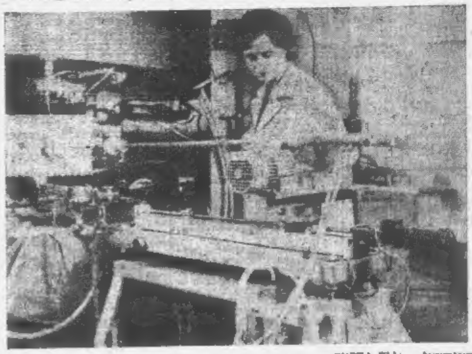

РУМЫНИ. Бухареста юхе уллача Могуреле а яхи шу хьалха йилла Къаман физически центр. Тохкамаш дечех учебни лабораторешна Iилман тохкамех хьахинараш халкъа боахама юкъедоладарца бувзабенна боккха болх бу цо.

СУРТА ТIА: физически центра цхьан лаборатора.

Агерпрес — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

НИЙСА ГIУЛАКХ КОТДАЛА ДЕЗА

Берлине Л. И. Брежнева дIахьайкаьча Iалаьмате боккха лоархIам болча предложенешта гонахьа машар чIоагIбарца юкъарчача лоархIамеча проблемех тайп-тайпарча политически низашта хетар хьахьоккаш бола яра къовсам баьржаб. Дунен халкъашта юкъерча еррига прогрессивни общественносто, Малхбузерча дукхача реалистически уйлаш йолча политически деятелаша чIоагIа дика хеташ тIаийцар Советски Союзо Малхбузерча районашкара таьна кхетар юкъерча боараме долча ядерни средстваш дукъал кIезигъе СССР кийча хилар, нагахьа санна Малхбузен Европе цу тайпара средстваш кхы тIа дIаоттаеш ца хуле. Центральни Европе шийн бIухараш гери шийн цхьан оагIонгахьара кIезигде СССР лархIарца, хIаьта шитта кхыча лаччахьалхенашна цхьана вIаштешам хилара кхы тIа де деараш кхоачашде из кийча хиларца тар а еш советски инициатива лоархI. Л. И. Брежнева белгал ма даьккхара, 60 шерашка ца тешамахи кхерамахи. хIаьта эттара кертерчох — гера Iоадарах вай мохк мукъабаьккхара дола керда тешал санна.

Шеррача дунен халкъашта юкъерча общественноста советски инициативах болча политически реакцех дукхача галеташа тешал деш ма хилара, малхбузен милитаристски гIозарашта «ВIалла дага ца хиниар» хилар, дикка чIоагIа кораагIдаьхар НАТО мехкашта доал деш дола гIозараш, эттара хьалха Вашингтоне. Уж кораагIбаьхаб Малхбузен Европе таьна кхетар юкъерча радиусагIа дола керда американски ракеташ дIаоттаяреи НАТО малхбузенвропейски мехкашка шийн тайпара ВIашагIкхийттача Штатий «ядерни кIийле» хийчъярен хьакъехьара Пентагона уннара планаш кхоачашйчаро дерригача дунен хьал хашка гучабиннача тIехьагIа хургдарашa США столице башха кьайле йоацаш дуьц советски машара инициативо цу мехкашка чIоагIа Вашингтона кхерамача, наха эшаш йоацача ракетно-ядерни планашта духьале яйтаргхилар. Нийса уйлаш йолча Малхбузерча деятелаша кхетаду уж планаш кхоачашьяро ОСВ хьакъехьарча гIулакхашта духьала хилар, лакхерча боараме Вене вIаштIехьъаьнкха оагIоний цхьаьтарра кхерамазе хилийтара принцип чIоагIа толкхаергхилар, стратегически герзашта доазув оттадара еррига процесс толхаергхилар.

Советски инициативана гучахьа духьалбовла лоархIа ца а беш Вашингтонен цхьайолча малхбузенвропейски столицашкен маневраш ю. Цкъа-дале, цига, масала, ФРГ канцлера Г. Шмидта санна. дог доахаш ба НАТО мехкий правительстваша советски предложенеш «уйла яь» а «диференцированно» а тIаэцарга. ШоллагIа-дале общественность дIакхетае гIерт Европе 600 керда американски къаман дола ракеташ, «Першинг-2» яха ракеташ Малхбузен Европе дIаоттаяра планаш — из алхха «кхы тIа герз кийчдари» «модернизаци яра» мара дац. хIаьта из Европе шташ шифедалара шинь хувцилга дац. НАТО блокага хилийта гIертилга дац, ала гIертаж.

Малхбузенвропейски дукхача пачхьалкхенашка шерра баржаш латт советски машара инициатива хьаллаьара болам. ТIехь-тIехьагIа чIоагIлуш доагIа довл деча гIозарашкара уж бехктокхаме хилари советски предложенешта конструктивни жоп дaлари хьдехилга. Дукхача обозревателаша белгалдоах укх деношка СССР предложенеша Европа халкъаша чIоагIача машарга доаха дог чIоагIдаьлга. Из тешам боабе йиш яц. Нийса гIулакх котдала деза.

«КАНОНЕРКАЯ ПОЛИТИКА» ХЬИСАПЕ

17 октябре Iуйрийна США тIема-форда низий кхоъ тIема кемаи, хIаьта шитта тIема вертолеташи форда пехота йоккха десант Iойоссайир Гуантанамо базе, кубински халкъа лоаш доацаше а ВIашагIкхийттача Штаташа оккупаци яьча кубински территоре. 2.200 форда пехотинец воацаш Кубана нисте Iоиоссаьий танкаш, артиллери, кхыйола тIема техника. Цу тIема довкъоша Гуантанамо массаза дислокаци яьча американски эскара подразделенешцхьана бIарчача бетта хургйолча «учененна» дакъа лоацарга. ХIаьта уж «ученеш» аргIанара провокаци санна, мара лархIа йиш йолаш яц. Из милитаристски акци я. маневраш ю яхаш еш йола. Кубински бассейне американски тIема низаш дукхагIа хилийтара оттаьча Вашингтона комплексни программа дакъа да из.

Президента Дж. Картера яь решенеш кхоачаш а еш города Ки-Уэсте (Флорида штат) вIашагIъеллай «Карибски оперативни соединене штаб, хIаьта нуина тIадиллад цу регионе еча цу тайпарча операцешта планировани сага. Царех лаьрхIа президента цIи яьккхар «тIема ученей», хIаьта цо ма аллара, цар масштабаш шеръергья. Цу тайпарча маневрай серех хьалхатъяраш хIанз дIайолаенай. Царна дакъа лоацаш 16 кема да, цу даькъе «Форрестол» яха атомни авианосец а долаш.

Американски политически наблюдателаша теркам тIабохийт «канонеркай политика» хьисапе кийчъяь президентски решени Никарагуа халкъа революци котъяьнча дукха ха ялаелехьа, шоай мехкашкарча реакционни диктатурашта духьала Гватемали Сальвадорен халкъаша къовсам схьбаьча хана тIаийца я. Вешта аьлча, ювцар я латино-американски мехкашкара халкъаш кхераде, цар къаман-кортамукъален къовсам бохабе лаьрхIа программа.

Ма дарра аьлча, Вашингтон гIерт Малхбузен полушарерча мехкий чурча гIулакхашта юкъегIертара США-на «боккъо ду» аьнна дIахайкаьь хиина йовааш йола колониалистски «Монро доктрина» дIачIоагIъе. Цу хьакъехьа къаьгга хьаьлар «инспекционни миссегIа» Ки-Уэсте вена хиннача США оборона министра Г. Брауна. Цу регионерча операцегIа чакхдаккха гIертар белгалдаьккхар цо. «Карибски форда районе, ВIашагIкхийттача Штаташта къаьстта сатем боацаш йолча цу исторически сфере тхоай тIема горонаш дIахьоакха гIертилга да «ха» аьнна.

Бакъда, цу тайпара неоколониалистски хьисапе «сатем боврo» чIоагIа корзагIлаьхад латино-американски халкъаш. Карибски регионерча мехкаша чIоагIа харцахьа доархI из. Вин мехка — Гайяна, Ямайка, Гренада, Сент-Люси правительстваша цхьана аьча дайлане тIа чIоагIа харцахьа лоархI Вашингтоно лелаеш йола герзашцара провокаци. «Уж США-с леладу гIулакхаш, — йоах лаялене тIа, — машара Карибски форда бассейне сатийна хилийтара чIоагIа кхерамо хIама да».

РОДЕЗИ: МАЛАВ ДУХЬАЛЕ ЕР?

Родезе хьакъехьача Лондонски конференце Зимбабве Патриотически фронто (ПФЗ) лаьнача кийсача наькъо пун торо дилийтар Великобритане ультиматумни позици хьаьнча духьаленах кIалхара яла. Англе предложенегIа оттаьча Зимбабве хургйолча конституционни устройства плана раьза а хинна ПФЗ дIахеькхар Родезера гIулакхаш машара наькъаца къоастадара йола шийн цIена уйла.

Бакъда, дукхагIа африкански барий хьаштоашка хьежжа сагатагIа йоли родезийски проблемаш къоастаяра наькъ тIа хIанз а Музорево — Смита кIикан из хьаллоацаш долча Великобритане доал деча гIозарашех, оттаь дукхха духьаленаш я. Родези расистски статус-кво хулийталга чакхдекнка а гIерташ английски делегаци духьала я из мохк шийн лоIаме хулийтилга сиха чакхдаккхара, хIаьта цо план уттаю цига Великобритане доал делга юкъедоагIаш йола «переходни период» оттас лерхIаш. Английски генерал-губернатор, хIаьта шитта дукха военни политически советникаш, цу планагIа Лондоно Родезе бахийта лерхIараш цига керда «массане юкъара хоржамаш дара» еча хийчонка кулгалдеш хургба. Цу хоржамий итогашка хьежжа Англи лерхIаш я Родезега шийн лоIаме хилар кхачийта, цун правительство официально мога а еш, законагIа йоацача расистски режима духьала хIанз йолаш йола экономически санкцеш дIаяха.

Бакъда, Англе хоржамаш «вIаштIехьдохалга» шийна дIагIа а яйца оттаьча цу предложенех эттара чIоагIагIа кхер патриоташ. Зимбабве халкъа дика йовзаш я «массане юкъара хоржамаш дара» апрельски опыт, цу хана цига дакъа лоацаш хинна Англерен США-рен дукхха «наблюдателаш» мехкара Iаьдал Музоревага кхоачадаь дола из гIулакх низагIа даь хилар кхетаде ловш бацар.

Апрельски гIулакхаш кхы хургдоацаш ПФЗ дIадех ООН-а тIахьожам а болаш массане юкъара керда хоржамаш делга, эскара, полицена, пачхьалкхен аппарата боккъонца демократически тIахьожам оттабелга. Цхьаккха а шек вац уж гIулакхаш чакхдаьхача хоржамашка ПФЗ котъяргхилларах.

Лондонерча переговорашка ПФЗ лаьца конструктивни позици йиза хьаллоацаш хиннад Дар-эс-Саламе чакхдаьннача «фронта юхерча» пачхьалкхенашта керте латтарий чрезвычайни вIашагIкхетаре. НийсагIа йола решени Родезе хьакъерча переговорашка ПФЗ дакъа а лоацаш мара хила йиш йоацилга белгал а даькха Мозамбика, Замбе, Танзане, Ботсвана, Ангола кулгалхоша цIаькха а бакъдир Зимбабве халкъаца шоаш солидарность йолаш хилар, хIаьта цар дIахайкадир дIахо йодача хана бокъонца мукъаьлара тIехьа лоаттабеча къовсаме из хьаллаца лерхIаш шоаш хилар.

Н. ЛАПИЦКИЙ,
Н. СЕТУНСКИЙ,
С. КУЛИК,
(ТАСС).

МОСКВА. Столица Ворошиловски районе Маршала Жукова проспектагIа хьалдеш латт 25 этаж йола наха чуIе цIенош. Уж лаьрхIа да 188 квартира йолаш хьалде. Столице эгара хьалха типови деталех хьалду наха чуIе цIенош да уж. Цу тайпарча шоллагIча цданена монтаж ен латт Измайлове.

Уж Iалаьмате доцха цIенош хьалде проекташ оттаьри кийтъяри Московски Iилма-тохкамен проектни типови а экспериментальни а проектировани институт я.

СУРТА ТIА: хьалдеш латт Маршала Жукова проспектагIа 25 этаж йола цIенош.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОЛЛАГIА ХЬУВКЪАМ чуэцача

ШоллагIа бола хьувкъам чуберзабара балхаш сиздеинад Наьсарен районе. Чуэцаш латт хьажкIаш, шекара сиеклаш, генараш, хоартолаш, дIахо а доакхар Iалашду. Къаьстта шоай хьинар, низ кхо ца беш къахьег юрта боахама болхлоша хьашкIаш чуэцаш. хIана аьлча денгара денга уж чуэцара болх халагIа хулаьдаь, дудукьа масса йолча хана хиначул дукхагIа ба хIиво кхашна нах.

ХIаьта цар культурни хьашташ кхоачашдеш я районе болх беш йола цхьайтта агитбригада, районни агитпоезд. Культура болхлоша шоай концерташ уттаду цхьапка, болхлоша делкъийга кIезиг-дукха салоIича хана.

Программа шерра дIаяхьа йиш еце а, кхоачаш болаш сакъерд кхашкарча болхлоша шоашта уттадеча концерташна. Цул совгIа, дика традици а хиина дIаоттад лоаллахарча республикай районашца хувцаш концертни бригадаш вIаши дIа-юкха кхийтора гIулакхаш.

Иштта, агитпоездий дIаюха хувцам хиннаб тха шоллагIа хьувкъам чуэца болабелча гIоне Къилбаседа ХIирий Пригородни, хIаьта иштта вай Сунженски районашца.

Конституце Ди деадеш хиина торжественни собрани Наьсарерча культура Дворец чакхъьелча цига гулбеннача наха оттадир доккха концерт Пригородни районерча а художественни самодеятельноста коллективаш хиинаца.

Нагахьа санна хьалха дIахьача хаинишка даим ахар санна ерригa концертни программа уттаеш хиинар районни коллектив хиинаьс, цу сарахьа шоай коллетишца из шерра программа йола концерт оттадаьраш бар Пхьилекъонгий-Юртара самодеятельни артисташ. Цу сарахьа шоай хьышашца цар дика концерт оттадарах царна бокъо елар лоаллахарча районо плат чуийца даккхара ди дездеш оттадеча концерте доIкъа лаца.

13-ча октябре дукха хаж вIашагIкхийттабар Пригородни районни культура Цени вале. Цига дукха бар юрта боахама балхаш чакхдоахача толамаш даьхараш, цу балха тIа йоккха опыт Iоаяь ханна нийсбенна нах а керда ихийна кагий бараш е, ма дарра аьлча, шоай хьинарца, дешалла, хьаьналча къахьегамца Дай-мехка бернят совдаькхараш. Гулбеннача къахьегамхошка хоза къамаьл дир парте Пригородни райкома секретара Катенев Владимир Павловича. Ший къамаьл дIадоладеш цо аьлар: — Дика традиця я вай шин района юкъе эттар. Масса хана санне, тахан а вай дика тIе. вайца ба вай лоалахой — наьсархой. Вай цIей дезде баьхкаб уж шоай спортсменаш, артисташ, къахьегаме хьалхелелараш шоашца а боалаш. Тхо цу гIулакха гIаддаха да.

Зале багIараша чIоагIа тIоараш тохарца хьалльицар цуя къамаьл. Из собрани чакхъьлиначул тIехьагIа шин района самодеятельни артистий говзалга хьежар гулбенараш. Фусамдаьшта хозахийтар тха кагийча наха, мехкараша даь халхараш, культура заслуженни балхахо волча Медов Мустафас даькха халкъа иллеш, беташ беш оала байташ, лекха ашараш. Цига гулбенна хиначa къахьегамхошa чIоагIа баркал аьлар тха коллективаш. Кхы а совбаьлар тха лоалахошцара безам.

Иштта дика лоалахой ба тха Сунженски районера бараш я. Шин дийнахьа хиннай цар районни агитпоезд тха кхашкарча къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдеш. Ала дезаш да цу традице инициатор Февралева Зоя Владимировна — Сунженски района культура отдела заведующи хилар.

ШоллагIа хьувкъам чуэцаш боахнача юртбоахама къахьегамхой культурни хьашташ дика кхоачашдеш я Яндарера Квашигова Солдата культцIеш йола агитбригада. Уж наст-наста хул шоай кхашка. Цу агитбригадо концерташ уттадарал совгIа дина оттабаьб «Боевой листок», «Молнеш» арахецара болх.

Иштта шоай болх дика дIахьош ба Пхьилекъонгий-Юртара, Долакха-Юртара культболхлой а. Цар дика кхетаду КПСС ЦК «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарех» болча соцам тIа белгалдаьха декхараш.

Ала дезаш да, Наьсарен района цхьайолча юрташка болх дика лелаш цо хилар. Цига культболхлошта цхьаккха деш гIо-новкъостал а дац. Цхьаболча юрта Совета председателаша новкъостал да дарал совнагIа, вIалла теркал а дац культмассови болхлой гIулакхаш.

Масаланa а хоьш да. 1977 шера ноябрь бетта юрта бахача наьха культурни хьашташ дIахо дикагIа кхоачашдара хьакьехье КПСС ЦК, СССР Министрий Совето бахча соцам тIа кIезига аланни долча культболхлошта кхы тIа я ахча телга, цу наха балха гIо-новкъостал дар хьадийхьага. Из иштта долланехьа а, укх шера лакхе вай хьоахабаь «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарех» бола соцам арабаьнначул тIехьагIа Iаьлий-Юрта Совета председатель волча Султыгов Хизарий Хьажбикара клубни болх дIахьош йолча Цlеча уголока помещение чу хьойийлар метта лоаттараш йохка лареш, цхьанна сатаца дийша хIама а доацаш. Цу юрта худрукалла болх беш яр Г. У. Евлоева. Цунна дика ховра из болх. Из 1977 шерарча художественни творчества ерригсоюзни хьажара лауреат а я. Цо дукхаза уттадаь концерташ гойташ хиинад республикански телевидене тIоlла а иштта кхыча республикашка в. Цо дика локх пандар, оал иллеш, хоза цу хилхар. Цун хам а беш оаха цунца цхьана вIаштIехьдаьккхадар цунта пионервожатели болх байтилга а. Из дезалдар Хь. Х. Султыговна.

Цхьан дийнахьа истола тIа бий Iо я теха цо аьлар: «Сай даьга хьахх нийца гIолва со ала ер ловзар кхы дайтаргем дале». Цу дийнахьа деза хьа цо туш алаш соцадир Розайна. Из «мега» соцам цо баь кхо бутт баьннаб, цу кхаь бетта сеца латт Iаьлий-Юртара клубни болх. ТIаккха тхона юкъера дIаьлар къахьегамхошта дукхасаенна къона болхло Евлоева Роза. Цу тайпара талант йолаш саг наггахьа мара хилац, из лаха хала да. Вайна юкъера хIаьта а, лехача а Султыгов санна болча кулгалхошка уж дIаделхабайте чуберзалургбинтеш культура болхлой. Цу тIа цхьаькха а дагадох, кхуба меттел ларех а хьайийллача, худрукаш а чулелхабича, хьанца дIабахьа воалхьогI юрта Совета председатель культмассови болх?

М. АУШЕВ,
Наьсарен района культура отдела заведующи.

ШИРАЧА ЗАМАН ГIУЛАКХАШИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КУЛЬТУРЕИ

«Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарех» болча КПСС ЦК сацамга хьежжа къахьегамкошта коммунистически кхетам балара гIулакха ширача замах юхедиса во гIуланкаш дIададахара дакъера социалистически культура лоархIам Iалахьмате боккха ба.

Хоьш ма дарре, Октябрьски социалистически революцей хьалхагIа шоай йоазув хиннадац нохчийн гIалгIайн. Кхае наг-натахьа мара ялар школаш.

Советски Iаьдал бахьан долаш Нохч-ГIалгIайчене хьадаьд йоазув, культура учреждененш, театр, кино, кхыдараш, масе метте цхьатарра дIаданкха доладаьд йоазув - дешар па хоатта. Цу деррнгача прогрессиви хIаманта цу таьларча шерашка новкъарле е болабеннаб моллаш, шайхаш, дий «авторитеташ».

Кхалнах духовни лоалара бахар, кхалсаг дезалс, общество цхьатарра йоацача бокъонаш хьалд тIа оттаеш дола къаьнара законаш дIададахар кхалсаг кердача духовни культурени рузкъашта тIаерзалар партийни, советски, комсомольски органий лоархIамеча декхарех цаI хиннад. Керда тайпа саг хьалкхеарча дакъера из декхар кхоачашдеча лоархIаме дакъа лаьнар социалистически культурни революце.

Культурни революци чакхйоаккхача юкъагIа хьаль социалистически революци лоамаш кхалнахи духовни цортамукъале длара дош къоастадара лоархIамеча хьалех цаI дар. Культурни революци гIо дора лоамаш кхалнаха сердало ялара, цар социальни хьинар айдара, социалистически культура духовни рузкъашна уж тIаберзабара.

Дин къаьнара традицеш чIоагIа юкъесна хиларо къаьстта чIоагIа халонаш тIаоттаьяр кхалнаха юкъера йоазув - дешар па ховлга дIадаккхара. Нохчийн гIалгIайн йиIиташка па дешийта гIертар чIоагIа духьале бора ди лелабераша а, дашьпоанопша а.

Советски Iаьдала органашна сабарца кхетама болх бора кхалнаха юкъе. Пхо шера кертерча даькъе дIадаккха вIаштIехьдаьлар Нохч-ГIалгIайчене новзув - дешар ховлга.

Кхалнаха дешар па ховлга дIадаккхар уж общественно-политически вахаре юкъеоаре хилара дарглоацача хьолех цаI дар. ХIана аьлча бокъкача лоархIаме дар из коаш социалистически хьалашка хкалноаха дош къоастадара.

Кхалнаьха социальни хьинар айдара образовани, шоай сакхетам, юкъара культура лакхъялара цхьана бокхача лоархIаме хилар кхалнах духовни лоала кIалхара бахара исламо езе лаьрхIа тIайоакалча обычехи тIе дийнсех уж мукъыбахар.

Советски Iаьдал даьнмча хьалхарча шерашка Нохчашкахьен ГIалгIашкахьен лоаман кхалнахьа общественикай массови съездаш, конференцеш, ударникай слеташ, сельчоровски съездаш, граждански слеташ хиннай. Цу деррнгача хIамаша дика кулийтар кхалнах общественни балла шерра юкъеоза.

Крае нарте обкомен райкомашкиен хьайора кхалнахацара болх вIаштIехьбоахаш, лоаман кхалнаха политически культурени кхетам боларе, цар хьалхегама, культурно-бытовой чуIеча шот шигий хьалаш тоадар, кхалсьт лоалла оттаеш йолча бытовой традицешна, урдув пийдарца, кхенза йола йиIигаш маьре эхийтарца къовсам лоаттабара хьинарех хадданзея болх беш хиннa женотделаш.

Юртий Советашна вIаштIехкар кхалнаха юкъе беча алхха атеистически балхал совгIа дукха культурно-бытовой функцеш а кхоачашъеш — ясленш, берий бешамаш, банеш, кхьараш хьалъелга вIаштIехьдоахаш хиина воинствующи безбожникий Союза ячейкаш.

Художественни самодеятельноста кружокашта, ансамбланта, кхыяраша кхалнах шерра юкъеозар чIоагIа вайдала хилар уж духовно дегIабаккхара.

Советски Iаьдал даьнмача хьалхарча денош кхалнах духовно дегIабоалабара бахьа болх чIоагIа накъабаьннаб тахан. ХIапо Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха маIача нахана цхьан-тьинарс дакъа лоаш экономикея культурен дегIабоалаеча.

Дин доьлахах кхалсаг мукъаяхарен из духовно дегIайоалярен гIулакха вай мехка, белгала аьлча Нохч-ГIалгIайчене, доккхий толамаш даьхад.

Масала, уназIено лоарара болхлошта юкъе 82 процент кхалнах ба республике, просвещенея культурен — 69 процент. Нохч-ГIалгIайчене школай 100 гаргга директор — кхалнах, дешара заведенешта кулгалдеш я 28.

Даьхенна хьалхашка гIехдаьна доккхий хIамаш карагIдувлара республике къахьегача цхьайтта кхалсага Социалистически Къахьегама Турпала сэа цIи еннай. Царна юкъе — Таисия Борисовна Летковская, Муслиева Тамара, Варахоева Ленка, Мария Павловна Ушакова, кхыдараш. Парте райкомий хьоахарча секретарлла болх беш я Вера Георгиевна Табацкова, Анастасия Михайловна Карагичева.

Вай республике, беррнгача мехка а санна, лоарзагIа па йоацихаш чакхйоах кхалнах пачхахьалхенна доал де шерра юкъеоаара ленински принцип. 5 кхалсаг хержай СССР Лакхехьарча Совета депутаталла, 3 — РСФСР Лакхехьарча Совета, 71 — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета, 4857 — халкъа депутатий моттигерча Советий депутаталла.

Хьинаре къахьегарах Советски Союза орденаши медалашш еннай республикерча йиъ эзар совгIча кхалсага.

Нохч-ГIалгIайчене вузашка деша баIача студентех 52.8 процент мехкарий ба, юкъерча лаьрххIача дешара заведенешкарча дешархоех — 56.1 процент.

Нохч-ГIалгIайчене шерагара шерага дукхагIа куз кхалнах-специалисташ. ХIана 24.7 эзар е халкъа бохамерча беррнгача специалистех 58 процент — кхалнах.

Вай мехка чIоагIа лоархIаш я кхалсаг-нана. 1958 шерагара 1979 шерага кхаччалца «Нана турпал» яха еза цIи еннай 3154 кхалсага, хIаьта 18 эзар кхалсага «Наьна сийле» яха орденаш еннай, 60 эзарнена «Нанала медаль» яха медалаш.

Республикерча 2638 кхалсага дукха бераш долча новпошта тела пособеш тел пачхьалкхено.

Бераш духовно дегIадахкара мел аша хьалаш вIаштIехьдаьхад республике — укхаза я деша даха ха йоанача берий 343 учрежденияш, дийнахьа деша 495 общеобразовательни школа, 15 школа-интернат, 29 профессионально-технически училища, 12 техникум, 2 педучилища, медицински, музыкальни, культурно-просветительни училищаш, 2 вуз, 3 театр, Пачхьалкхен «Вайнах» пха хайхарий ансамбль, Госфилармони, симфонически оркестр, и. кх. дI.

КПСС XXV съезде новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьнад: «Вай халкъо леча доккхийча гIулакхех дувцача хана ца аьча ваш яц парна юкъе советски кхалсаго малагIа дакъа лоаш. Дуккача даькъе цо шина са ца кходен къахьегари шуи талантн бахьан долаш да вай Даьхенна карагIдийнараши по ньха коталонаши. Цудукьа вай съездо дIахо йодача хана общественни вахара ерригача сферашка белгалдергдола лоархIама декхараш кхоачашдеча, шеко йоацаш, доккха дакъа лоацаргда вай сийлахьча кхалнаха».

Вай мехка социализм хьалъяро буддаьхад дин социальни овлаш, ширача замах юхедиса во гIулакхаш. Цхьабакъда, дин харц уйташ хIана в юхейиса йолаш я наьна, къаьстта а кхалнаьха цхьаькоча даькъе сактетам цу.

Беш атеистически болх болашехьа а. Нохч-ГIалгIайченера цхьаболи кхалнах бусалба дин влиянена кIал латт. Республикерча цхьайолча районашка мехкарий ударош, урдув доахаш телаш, бархI класс чакхьенккхача ерригача йиIигашка дIахо па дешийташ моттигаш я.

Кхалнаха къоабалдеш тIаэц дино мукъа дадар аьнна институташка, техникумашка, школашка дешаш, художественни самодеятельноста кружокашка дакъа лоацаш болча мехкарий гIулакхаш. Белгала, ший ираз ше лаха деза йолo, вай дIахьалхашкахьа ахара новкъарле ер долча ширдаьнача хIамий мукъагIа яха ца а делаш.

Духовно вIаьхийча сага цIаккха а хетаргвац ше тесса вита ва, ше тIехьашкахьа юха укхавечоа, ший сий доадеш долчоа духьала отта шийниз кхоачаргбан аьнна. Из низ болаш саг ва. Иштта низ бола саг санна ше хьалхес еза лоаман кхалсаго. Ширача замах юхедиса во гIулакхаш дIадоахилга хIаранех тийца да. Ширача замах вочa гIулакхашца лоаттабеча къовсаме цо ше мукъа ше ника еза истий болча сагага маьре ахар, урдох йохар, шарIий законагIа мехьар диллар, мехкарий деша ца ахийтар санна долча кхалсага сий IотоIадеча гIулакхех.

Ширдаьнача духьаларча къовсаме ког гIортолга е еза кердачох, дIахьалхашкахьа ухачох.

Ший бераште кхетам балара гIулакха доккха дакъа кхоачадаьд кхалсага. Нагахьа сенин хьалсаго ше шийна кхетам ца эце, хIара денцарча вахарера ширача замах юхедиса во гIуланхаш цо истара ца кхусе, могаргдац шуина общественна хьалхашкара а ший дезала хьалхашкара а ший дезв деклар кхоачашде, ший бераште кхетам лур хида. Цхьабакьда, царна кхетам бала хьр — из да талант а вахара кIоарга знанеш я хила езаш дола сийлахьдоаьна пачхьалкхен гIулакх.

Ширача замах юхедиса во гIулакхаш дIадоахилга — из дIадаха гаьна даьнна декхар дац, из да масе тайпарча средствашцеи формашцеи таьам кхоачашде дезаш дола декхар. Уж декхараш кхоачашдара кхалнаха повкъостал де дела партийни, советски, комсомольски органаша. ШерагIа юкъеккхахьанза аргьан советски обрядаши ритуалаши. Кхалнах дукхагIа юкъеуза беза общественно-производствении балха. Царна хилапза даргдоаца культурно-бытовой хьалаш хилийта, атеистически балха дукхагIа юкъеузна беза кхалнах — лораш, хьехархой, халкъа бовхама специалисташ.

Нохч-ГIалгIайчен хьалашка чIоагагIа пайдена форма я шагIаро лектореш. Цар болх масе метте хьалъал а баь дIаоттабе беза. Ше дика хилар хьахьекхад динах тешаш барех хIаранеца къаьст-къаьста беш болча балхо. Лоацаш аьлча, из болх тIатеIIал хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабаьн бе беза.

Э. ИСАЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

№ 20 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«КПСС XXV съезди решенеш кхоачашъяра къамалена еэ политическа агитаце лоархIам айбарах» болча парте Центральни Комитета соцамга хьежжа партийни дешара системе кийчъю теоретически методически агитационни актив. Цу гIулакха мишта кийчбенна дувцаш я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитаци отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча 20 номер тIа кепатеха арьяьнача «1979 — 1980 шерашкара агитаторий дешар» яьнна йоза статья.

«ЛоархIаме деташ» яхача рубрикана кIал кепатехай «Ленински тьысаlс лаха, болх бе, къовсам лоаттабе» яьнна ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева статья.

Блокнота тIа дувц «Къилбаседа Кавказа халкъий исторически кхелашка Россе лаьца прогрессивни дакъа» яьнна Грозне хиначa Iилман конференцех. Иштта агитаторий политинформаторий новкъостала лаьрхIа кепатехай «Советски наьха патриотизм интернационализми» яьнна Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университета преподавателa В. Науменко яьннa статья.

«Пятилетка задани — В. И. Ленина вахь 110 шу дизарга» яхача рубрикана кIал арейннай «ХIама хьаде ловни дика вIаштIехьбаьнеь хилар» яьна парте а болаш Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза парткома секретара Л. Сарсарова статья.

Блокнота тIа шерра гойт «Письмош, хоамаш, заметкаш» яха раздел. Кепатехад предприяте къахьача Iаьдалашца, обрядашца къовсам лоаттабу дувцаш дола Грозненски производственни барзкъаш тегача объединене парткома секретара Л. Селезнева письмо.

Блокнота керда юкъейихьай кулгалхоиа «Къахьегамхой хаттарашта жопаш тел» яха рубрика.

«ПаргIатон дунен» фасадал дехьа» яьна йола дунен халкъашта юкъерча темах йола подборка я блокнота тIа.

ФУТБОЛ

Дукха сатийса котало

Шоаш командаш дог лаэзар чIоагIа хьежаш бар 18 сентябре С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе тIехдина ловзача «Факел» (Воронеж) яхача командаца вай футболисташ вIашагIкхийтача хана.

...Аьттув баьлар «Терека». ХIанзалца болельщикашта дукха хьалхетараш хулаш моттигаш нийсъенна-яле а, тахан шоай командана чIоагIа раьза хилар уж.

Ловзар дIадоладенначa хьалхарча минуташка атаке яхар вай команда. Бакъда, хьышийн а дукха пенбоз лакзар цу гIулакха. Вай футболистий тIагIертар чхадетташ, дика ловзар воронешний защита. Бакъдар аьтта, хьалхарча 20 минутах вай команда ловзар а цхьа лостам болаш вIашагIьийна дар. ТIагIертара а защита а линента юкъе хила беза бевзам бацар, бурган а нийсса дIатохацар.

Къовсам чIоагIбелар 21-гIа минут йоалаш. ДикагIа ловза ваьлар масса Соколови техничнн воза Коллдкоa (итт ловзаре дакъа лаца боккъо йоацаш хиина из, хIана ловза волавеннав). «Факела» шо футболист тIехьашка а вуташ, Колладкос тIагIерташ волча Раузовга дIалу бурган. Бакъда, цийна новкъарле е саг воацашехьа а цо нийсса дIатохац из. ШоллагIа атаке йода Колладко ше. ТIехьарча минуте хьышийн цхьан защитико ког дукьала а тесса, вIаштIехьдалалaр цул бурган вороташка дIачутоха.

Вай вороташта ахерам тIатоссаш ловзацар хьышийн. Наггахьа контратакашш дукха доаца яхашца атакаши мара яцар. Шаккхе а команда ют хьа цa елаш салаIа яхар.

Керттера ловзар шоллагIча тайме хилар. Из иштта хилар хьахьакх чуйиттача бургадана а — пкнь. Вай команда тренера хувц футболисташ. ТIагIертта ловзаш новцача Раушова меттел ловза арвоал Велидов. Ала деза, из аьттув болаш а шийн хаанахьа даь а хIама хиннилга. Хоа а душ дикагIа ловза баьлар тIагIертача линера вай футболисташ. ШоллагIа тайм дIайолаенача хьалхарча минуташка белгалбоала йиш йолаш ловз Якушкин, Соколов, Синько. Бакъда, бурган чакх ца йоалийташ, дувцийга доаш дика ловз «Факела» вратарь.

54 минут йоалача хана шоай гIод тохача майдаьга тIа хьышийн защитникашa Iотох Якушкин. Москвера вечача матча керттерча сурдахочо цхьайтта метр йола чара бурган тоха хьоквю. Колладкос нийсса техар пенальти. Дале а фусамдаьшта вIаштта ши гол чу а тохаш хьалхабаьлар хьышийн цул тIехьагIа дукха уа ялалехьа.

Ловзар чакхдаза итт минут мара йисаяцар. Бакъда, вIашагIкхетаре ягара лоархIамегIа а гакъердамегIа а йола минуташ хилар царех. ХIанз «Терек» хьалха ше ловзаш хиначa бесса ловзаьо. Деприга а ловзар хьаьшай майдан тIа IотIадаьлар. Вай футболисташ «Факела» вороташ йолчара хьабоалаш бацар. Атаьена тIехьа яр атака! Хала дар уж чохатоха. Якушкина чутесача бургацо хьмийсйир чот. ХIаьта тIехьара минуташ чакхйоаллаш котилон гол чутехар Кулакова.

Иштта цхьатарра ялхазза ишшачул тIехьагIа хIавза хала ухе яьннхар «Терека» команда.

Х. ШАДИЕВ.

ТУРНИРИ ТАБЛИЦА
(23-ча октябрьага доалача)

Командаш	Л	К	М	Я	Б	О
«Карпаты»	40	23	10	7	74—34	56
«Шинник»	41	20	12	9	47—29	52
«Кубань»	41	19	12	10	62—38	50
«Памир»	41	20	6	15	49—46	46
«Факел»	40	18	9	13	60—49	45
«Жальгирис»	40	17	10	13	51—43	44
«Кузбасс»	41	17	9	15	45—43	43
«Уралмаш»	41	16	11	14	49—40	43
«Днепр»	41	15	12	14	52—51	42
«Нистру»	40	15	12	13	48—43	42
«Торпедо»	41	15	12	14	38—37	42
«Спартак» Орд.	40	18	5	17	65—58	41
«Металлург»	41	17	7	17	64—51	41
«Металлист»	41	16	9	16	35—39	41
«Спартак» Мн.	41	15	9	17	45—43	39
СКА Од.	41	14	10	17	47—55	38
«Таврия»	41	14	9	18	45—53	37
«Спартак» Н.-Ф.	40	15	6	19	42—54	36
«Терек»	41	14	7	20	44—57	35
«Звезда»	41	13	9	19	57—48	35
«Трактор»	41	12	11	18	31—49	35
«Динамо»	41	14	6	21	48—49	34
«Колхозчи»	41	10	11	20	36—39	31
«Алга»	41	9	8	24	33—63	26

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

«Союзпечать» республикански агентствос республике бахача нахага дIахойт 1980 шера январь бетта деза дIанйдергдолаш газеташтеи журналаштеи язлуга укх шера 1 ноябре чакхдоалаш хилар.

Цу хана тIехьагIа газеташи журналаши яздайта йиш я февраль бетта а цул тIехьагIарча бетташка а дIанйдергдолаш.

«СОЮЗПЕЧАТЬ» РЕСПУБЛИКАНСКИ АГЕНТСТВО

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 октябрь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ГIуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмай программа.
9.35 — «Замо хержад тхо». Телевизионни художественни фильм. 1-ра серн.
10.45 — Концерт. Нистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Дунен халкъашта юкъерча бера шерага. Телевизионни документальни фильмай программа.
15.45 — «Московски Кремла архитектура». 2-гIа передача.
16.15 — Волен йолах йола дунен халкъашта юкъера новкъостий матч. СССР — Венгри.
16.45 — «Хьехархочо — музыка урок». 1-ра передача.
17.45 — «Къоначар авиаски».
18.30 — «ХIара сурта тIа—малх».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Саги законни».
19.30 — Концерт.
19.45 — «Замо хержад тхо». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Останкинерча концертни студе йовзийкхочунца В. Астафьевна вIашагIкхетар. Перерывс — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шоана, цай-ванаой!»
8.40; 9.40 — Советски пачхьалкхен правай лардаш. 8-гIа класс.
9.10; 17.30 — ПТУ дешархошта. Эрсий мотт.
10.10; 14.15 — Французски мотт.
10.40; 11.40 — Хими. 10-гIа класс.
11.10 — М. Шолохов. «Карзерзаьнь целина».
12.10 — Студентаща-заочникашта. Лаккхера математика. III-гIа курс.
13.25 — Философи.
14.45 — Алкоголизмех йола лора беседаш.
15.15 — Iилма-популярни кино.
16.00 — В. Маяковски поэтах поэзи.
16.30 — Эзарло — къехархочо. Ботаника. 6-гIа класс.
16.50 — А. Блок. «Шайтта». 10-гIа класс.
17.20 — Iилма-популярни фильм.
18.05 — «Саги законни» (нохчий меттала).
18.35 — Фильм.
19.40 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
19.55 — «Нохч-ГIалгIайче гIоаяа».
19.15 — Хоккей йола СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Спартак». 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Ригера передача. Перерывс — «Бийсе ваьхьала хийла шув, бераш!»
20.45 — Вильнюсски пачхьалкхен университета яллеи халхарен ансамбла концерт.

21.00 — А. Конан-Дойль. Бахарга ахелламен оагIонаш.
21.40 — Художественни фильм.

24 октябрь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ГIуйранара гимнастика.
9.05 — «Лабиринт». Мультфильм.
9.25 — «Замо хержад тхо». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа серн.
10.35 — «Кинопикъбара клуб». Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа лаккхале». Кинопрограмма.
15.45 — «Пранах йола беседаш».
16.15 — Концерт.
16.50 — «Спор-клуб» яха передача.
18.00 — «Iиами вахар».
18.30 — Сакъерлме ноткаш.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Спортивни программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — Концерт.
22.00 — Спортивни программа. Перерывс — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — Шахматни школа.
8.40; 9.40 — Географи. 7-гIа класс.
9.10 — «АБВГДейка».
10.10; 14.15 — Немецки мотт.
10.40; 11.45 — Н. Г. Чернышевский. «Фу де деза?». 9-гIа класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Юькъера биологи.
11.35 — Музыкальни фильм.
12.10 — Студентаща-заочникашта. Хими. I-ра курс.
13.25 — Политически знанеш.
13.45 — А. М. Горький. Хьалхара дувцараш.
15.30 — Хьа ленински библиотека.
16.00 — Эзарло — къехархочо. Ашараш. 4-гIа класс.
16.30 — А. С. Пушкина фьлагаш. 4-гIа класс.
17.00 — В. Орлов. «Волшебни фургон» яха спектакль.
17.55 — Мультфильм.
18.05 — «Карате — майрачар спорт». Фильм.
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «1980 шера хьувкъама йоккхо еш». Юрта боахама обозрени.
18.40 — «Калиновский» винсовхоза культура Цlен гIулакхаш.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIоаяа».
19.35 — Йовзийкхочун Плиев Махьмад-Салиха 50 шу дизарь летаь передача (гIалгIай меттала).
20.05 — «Бийса даькъала хийла шув, бераш!»
20.15 — «Тха обозрени». ДIахьу политически обозревателa Ю. А. Летунов.
21.00 — Н. Паганини. Концерт.
21.40 — «Марина». Художественни фильм.

РАДИО

23-гIа октябрь.

7.15 — «Грозненский рабочий».
8.40 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
«Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Малеш, ашараш, халхараш (гIалгIай меттала).
8.45 — «Кердача лаккхалелнашка гIаьвех парте» (эрсий меттала).
8.55 — «Тхога язду» (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
18.00 — Передачай программаши хаоттамаши лаьца (эрсий меттала).
18.01 — Нохч-ГIалгIайче Россе дIакхийтта керттера атапаш. 1-ра беседа (гIалгIай меттала).
18.15 — «Даьхен духьа беш бола болх». Радиокомпозици (нохчий меттала).
18.30 — «Юрта боахаме хьалха латтараита» (гIалгIай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

24 октябрь.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.25 — «Вай лоалахой болча». Къилбаседа ХIирийчера передача (гIалгIай меттала).
8.40 — ДеттагIала концерт (нохчий меттала).
9.15 — Дунен халкъашта юкъерча бера шерага (эрсий меттала).
9.30 — «Барт болча дезалс» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
9.50 — Ашараш.
18.00 — Передачай программаши хаоттамаши лаьца (эрсий меттала).
18.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.15 — «Дукха бераш долча незала йоалло — керттерча терахьме!» Беседа (гIалгIай меттала).
18.30 — «Хьалха латтараш». Зарисовка (гIалгIай меттала).
18.45 — «Юкъарча хьайбаша дина Iа даккхара» (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Деза новкъостий!
1980 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги; ях бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грозен хувцалуш моржаш а йолаш кIезиг-дукха догIа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне — 12—14 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш, догIа а делхаш, дохк а довлаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 8—13 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоххама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи шоаттеи деношка.

СФ053303. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6188.